

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME TAKTİKLERİ VE
İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE METAVERSE FARKINDALIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Yusuf BULUT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

Hareket ve Antrenman Bilim Dalı

Doç. Dr. Mustafa VURAL

AĞRI-2023

(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI
HAREKET VE ANTRENMAN BİLİM DALI

Yusuf BULUT

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME TAKTİKLERİ VE
İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE METAVERSE FARKINDALIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Mustafa VURAL

AĞRI-2023

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

TEZ KABUL VE ONAY FORMU

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME TAKTİKLERİ VE
İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE METAVERSE FARKINDALIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Doç. Dr. Mustafa VURAL danışmanlığında, Yusuf BULUT tarafından hazırlanan bu çalışma, 04/07/2023 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Hareket ve Antrenman Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Başkan : Doç. Dr. Baykal KARATŞ

İmza :

Üye : Doç. Dr. Mustafa VURAL

İmza :

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZTAŞ

İmza :

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... tarih ve / nolu kararı ile
onaylanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim HAN
Enstitü Müdürü

LİSANASÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Taktikleri ve İnternet Bağımlılığı ile Metaverse Farkındalık Düzeylerinin İncelenmesi” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim. -Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

05/07/2023

Yusuf BULUT

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ VE TEŞEKKÜR	v
TABLolar DİZİNİ	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	vii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1. Literatür Taraması:	1
1.2. Amaç	2
1.3. Sınırlılıklar	2
1.4. Varsayımlar	2
1.5. Problem	3
1.6. Alt Problemler	3
1.7. Method	3

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	5
2.1 Metaverse	5
2.2 İnternet Bağımlılığı ve Metaverse	6
2.2.1 Psikolojik etki ve Tehlikeler	8
2.2.2 Özel Hayatın Gizliliği ihlali	8
2.2.3 Yalan bilgi ve Manipölasyon	8
2.2.4 Cinsel İçerik ve Taciz.....	9
2.2.5 Bağımlılık.....	9
2.3 Metaverse'in Doğru kullanımının Getirebileceği Faydalar	10
2.3.1 Evden Çalışma	10
2.3.2 Ucuz ve Ulaşılabilir Lüks.....	11
2.3.3 Üç Boyutlu Ticaret.....	11
2.3.4 Yeniliklerin Sürekli Artması	11
2.3.5 Sanal Dünya Turları	11
2.3.6 İnsan Hareketliliğinin Doğaya Verdiği Zararı Azaltmaya Yardımcı oluyor	12

2.4 Metaverse Dünyası ve Eğitim	12
2.5 Sosyalleşme	14
2.5.1 Sosyal Medya'nın Sosyalleşme üzerindeki Etkileri.....	14
2.5.2 Metaverse'ün Sosyalleşmeye Etkileri	16
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3.YÖNTEM.....	18
3.1. Araştırmanın Modeli	18
3.2. Evren ve Örneklem	18
3.2. Veri Toplama Araçları	19
3.2.1. Kişisel Bilgi Formu	19
3.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF).....	19
3.2.3. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği (STÖ)	19
3.2.4. Metaverse Ölçeği	21
3.3. Verilerin Analizi.....	21
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
4. BULGULAR	23
4.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Kişisel Bilgilerine Ait Yüzde ve Frekans Değerlerine İlişkin Bulgular.....	23
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5.TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	44
5.1. TARTIŞMA	44
5.1.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğine Ait Tartışma.....	44
5.1.2. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Taktikleri Ölçeğine Ait Tartışma	46
5.1.3. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Metaverse Ölçeğine Ait Tartışma	54
5.2. SONUÇ	61
5.3. ÖNERİLER	65
KAYNAKÇA.....	67

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SOSYALLEŞME TAKTİKLERİ VE İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE METAVERSE FARKINDALIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yusuf BULUT

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa VURAL

Çalışmamız da üniversite öğrencilerinin metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı ve sosyalleşme taktikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmamızda “Kişisel Bilgi Formu”, Süleymanoğulları ve ark. (2022) tarafından geliştirilen “Metaverse Ölçeği”, Young tarafından geliştirilen internet bağımlılığı ölçeği, Bogler ve Somech (2002) tarafından geliştirilmiş olan sosyalleşme taktikleri ölçeği kullanılmıştır. Çalışmamız da nitel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmamızın evrenini Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmamızda ulaşılan bulgulara göre internet bağımlılığı ölçeği ve sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemiştir. Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji ile istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü; dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçiminde ise yine istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Yine Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında ise istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü ilişki tespit edilmiştir. Metaverse ölçeği alt boyutlarından yaşam biçimi ile sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından politik taktikler arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metaverse, internet bağımlılığı, sosyalleşme, sosyalleşme taktikleri

ABSTRACT

MASTER’S THESIS

AN EXAMINATION OF UNIVERSITY STUDENTS' SOCIALIZATION TACTICS, INTERNET ADDICTION, AND METAVERSE AWARENESS LEVELS

Yusuf BULUT

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa VURAL

Our study aims to examine the relationship between metaverse awareness of university students and internet addiction and socialization tactics. In our study, the 'Personal Information Form,' the 'Metaverse Scale' developed by Süleymanoğulları et al. (2022), the internet addiction scale developed by Young, and the socialization tactics scale developed by Bogler and Somech (2002) were used. We employed the relational survey model, which is a qualitative research method, for our study. The population of our study consisted of students from Ağrı İbrahim Çeçen University. According to the findings of our study, no statistically significant relationship was found between the sub-dimensions of the internet addiction scale and the sub-dimensions of the metaverse scale. However, there was a statistically significant moderate positive relationship between the total scores of the socialization tactics scale and the total scores of the metaverse scale. Additionally, a statistically significant moderate positive relationship was observed between the total scores of the socialization tactics scale and certain sub-dimensions of the metaverse scale, including technology, while there was a statistically significant low positive relationship with digitalization, social, and lifestyle sub-dimensions. Furthermore, a statistically significant low positive relationship was found between the sub-dimensions of the socialization tactics scale and the sub-dimensions of the metaverse scale. Specifically, a statistically significant low negative relationship was detected between the lifestyle sub-dimension of the metaverse scale and the political tactics sub-dimension of the socialization tactics scale.

Keywords: *Metaverse, Internet Addiction, Socialization, Socialization Tactics.*

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Lisans ve Yüksek Lisans eğitimim boyunca, kişisel gelişimime katkı sağlayan, benden bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen, bilgisine her zaman güven ve saygı duyduğum, çalışmalarımın tüm aşamalarında bana her türlü şartı ve her zaman her türlü desteği sunan çok kıymetli danışman hocam Sayın Doç. Dr. Mustafa VURAL' a teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım esnasında değerli yardımları ile bana yardımcı olan Deniz SAĞLAMTAŞ' a ve Ağrı spor bilimleri fakültesindeki tüm hocalarıma teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek lisans sürecimin başında beni cesaretlendiren ve her türlü desteği sağlayan kıymetli abim Yücel BULUT' a ve eğitim hayatımın tüm süreçlerinde yanımda olan ve destekleriyle beni hiç yalnız bırakmayan aileme teşekkür ederim.

Çalışmama katılarak destek veren Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencilerine de çok teşekkür ederim.

05/07/2023

Yusuf BULUT

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ölçme araçlarına ait puanların dağılımları.....	22
Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları	23
Tablo 3. Katılımcıların yaş değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları	23
Tablo 4. Katılımcıların sınıf değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri.....	23
Tablo 5. Katılımcıların öğretim türüne göre yüzde ve frekans dağılımları	24
Tablo 6. Katılımcıların yaşadıkları yer değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları	24
Tablo 7. Katılımcıların sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları	25
Tablo 8. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları	26
Tablo 9. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları	26
Tablo 10. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	27
Tablo 11. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	27
Tablo 12. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	28
Tablo 13. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	28
Tablo 14. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları	29
Tablo 15. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları	30
Tablo 16. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	31
Tablo 17. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaşadıkları Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	32
Tablo 18. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	33

Tablo 19. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	34
Tablo 20. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları	36
Tablo 21. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları	36
Tablo 22. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	37
Tablo 23. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	38
Tablo 24. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	39
Tablo 25. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	40
Tablo 26. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Metaverse Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi İçin Yapılan Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	42

KISALTMALAR DİZİNİ

Ss	Standart Sapma
%	Yüzdelik Değer
n	Kişi Sayısı
x	Ortalama Değer
p	Anlamlılık Düzeyi
t	Bağımsız Örneklem Testi
f	Frekans Değeri
ANOVA	Varyans Analizi
SPSS	Statistical Package For Social Sciences
YİBT-KF	Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu
STÖ	Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği
AR	Agumented Reality (Arttırılmış Gerçeklik)
VR	Virtual Reality (Sanal Gerçeklik)
Vb	Ve benzeri
Vd	Ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin metaverse hakkındaki farkındalıklarını incelerken bunun internet bağımlılığı ile sosyalleşme arasındaki ilişkisini de açıklamayı amaçlamaktadır. Günümüz dünyasında internetin hayatımızın her alanına girdiği gerçeğini kabul edersek ve metaverse'in internet dünyasındaki büyüyen yerini göz önünde bulundurursak hayatımıza etkisinin azımsanmayacak şekilde arttığını söyleyebiliriz. Bu çerçevede interneti önceki nesillere göre daha yoğun kullanmakta olan genç kuşağın bu değişimden metaverse konusu özelinde, nasıl etkilendiği ve internet bağımlılığı içindeki rolü ile bunun gençlerin sosyalleşmesindeki etkisini inceleyeceğiz.

1.1. Literatür Taraması:

Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda metaverse kavramının öğrenciler için ne ifade ettiği ya da internet bağımlılığına ne türden bir katkı sağladığı hususuna yeterince değinilmediği gözlemlenmiş ve çalışmanın bu alandaki eksiği doldurması amaçlanmıştır. Metaverse kavramı diğer internet tabanlı kavramlara nazaran daha genç bir kavramdır. Bu sebeple literatürdeki çalışmalar bu alanın bilinmeyen kısımlarını parça parça açıklamaya çalışmaktadır. Kavramsal olarak metaverse ve tanımları ile ilişkili olduğu alt başlıklarla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında göze çarpan önemli çalışmaları şöyle sıralamak mümkündür: “Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış”(Çelik 2022), “Metaverse’de Bireyin Toplumsallaşma Süreci” (Türk ve Darı 2022), “Eğitim Bağlamında Metaverse” (Göçen 2022). Her ne kadar kavramsal açıklamalar detaylandırılmış olsa da çalışmalar genel itibarıyla derleme çalışmalar mahiyetindedirler.

Bunların yanı sıra, devlet mekanizması⁰ ve dijital dönüşüm konularında demokrasiyi farklı bakış açılarıyla ele alan editörlü çalışmalar da mevcuttur. Bu bağlamda “Dijital Demokrasi” (Çil 2022) örneği verilebilir. Ayrıca metaverse’ün endüstri üzerindeki etkilerini anlatan çok yazarlı “Endüstri 5.0 Döneminde Metaverse (Kurgusal Evren)’ün Yeri”(Özkahveci vd. 2022) isimli bir makale de

bulunmaktadır. Bu kurgusal evrenin ekonomik yönlerini değerlendiren çalışmalardan birine de örnek olarak “Finans Ve Finansal Hizmetlerin Geleceği: Metaverse” (Ağırman ve Baraklı 2022) verilebilir. İngilizce yayınlardan yaptığımız taramada bazı çalışmalar Metaverse’in bağımlılık üzerine etkisi “Metaverse Future Addiction Concerned for Human-Being.”(Dutilleux and Chang 2022) anlatılmıştır. Yanısıra çocuklar üzerindeki etkileri ve ailelerin, politika üreticilerin ve şirketlerin neler yapması gerektiğine dair çalışmalardan bir bilgilisel hazırlayan www.commonssense.org ‘un “Kids and the Metaverse: What Parents, Policymakers, and Companies Need to Know” adlı 2022 tarihli çalışması da mevcuttur.

Görüldüğü üzere metaverse ve dijital dünya hakkında pek çok ayrı alanda pek çok yeni çalışma meydana gelmektedir. Genç bir çalışma alanı olması sebebiyle yeni çalışmalar yapılıp; bu alandaki eksiklerin gün geçtikçe kapanması beklenebilir.

1.2. Amaç

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı ve sosyalleşme arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine yapılmıştır.

1.3. Sınırlılıklar

- Bu çalışma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde öğrenim gören 18-22 yaş aralığındaki öğrenciler ile sınırlıdır.
- Veri toplamada kullanılan ölçme araçları ve bunlara verilen yanıtlar ile sınırlıdır.
- Çalışmanın bulguları, internet bağımlılığı ölçeği, sosyalleşme taktikleri ölçeği, metaverse ölçeği ve kişisel bilgi formu ile elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.4. Varsayımlar

- Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin kendi istekleriyle gönüllü olarak katıldıkları varsayılmıştır.
- Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin çalışma evreninin belli bir kısmını temsil ettikleri varsayılmıştır.
- Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin ölçeklere ve kişisel bilgi formuna gerçek durumlarını yansıtacak şekilde doğru, eksiksiz ve samimi bir şekilde katıldıkları varsayılmıştır.

1.5. Problem

Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ve internet bağımlılığı ile sosyalleşme taktikleri arasında bazı değişkenlere göre ilişki var mıdır?

1.6. Alt Problemler

- * Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ve internet bağımlılığı ile sosyalleşme taktikleri arasında ilişki var mıdır?
- * Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ve internet bağımlılığı ile sosyalleşme taktikleri arasında sosyal medya kullanımı değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
- * Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ve internet bağımlılığı ile sosyalleşme taktikleri arasında yaşanan yer değişkenine göre anlamlı farklılık var mıdır?
- * Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ile sosyalleşme taktikleri arasında bir ilişki var mıdır?
- * Üniversite öğrencilerinde metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?
- * Üniversite öğrencilerinde sosyalleşme taktikleri ile internet bağımlılığı arasında bir ilişki var mıdır?

1.7. Method

Çalışmamız üç farklı anket çalışması etrafında şekillenmiştir. Ankete konu olan grup cinsiyet ya da yaş farkı gözetmeksizin üniversite öğrencilerinden oluşacaktır. 3 farklı ankette Toplam olarak 147'si erkek 109'u kadın olmak üzere 256 öğrenci tarafından doldurulan anketlerde öğrencilere 1. ankette metaverse hakkında sorular sorulmuştur. Bu anket de öğrencinin metaverse denince aklına ne geldiği, popüler bazı bilgiler dışında bu kavramdan ne anladığı irdelenip metaverse farkındalıkları hakkında ölçüm yapılmaya çalışılmıştır. 2. Ankette öğrencilerin internet bağımlılığı ölçülmeye çalışılmıştır. 3. Ankette öğrencilerin ne kadar ve nasıl sosyalleştikleri hakkında veriler toplanmıştır. Bu bağlamda SPSS (Statistical Package For the Social Sciences/Sosyal bilimler için İstatistik Paketi) analiz sistemine başvurularak öğrencilerden toplanan anketlerin analizi yapılmıştır.

Çalışmamızın ana gövdesini anketlerle SPSS analizinin sonuçları oluştururken bunun yanı sıra çalışmamızın metaverse, internet bağımlılığı ve sosyalleşme gibi kavramlarını açıklamak adına hali hazırda bilim dünyasına kazandırılmış olan çalışmalardan ikinci el kaynaklar olarak faydalandık. Bu bağlamda metaverse kavramı, topluma ve çalışma alanlarına etkisi, gelecekte metaverse hakkındaki beklentiler, internet bağımlılığı ve sosyalleşme sorunları gibi konular çeşitli başlıklar altında tasnif edilerek ve ikinci el kaynaklardan faydalanılarak APA sisteminde dipnot verilmek suretiyle açıklanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çalışmamızın daha iyi anlaşılabilmesi adına konuyla ilgili literatür bilgilerinden bahsedilmiştir.

2.1 Metaverse

Bugün çok yaygın olarak kullanılan bu kavram günümüz halindeki anlamıyla tam örtüşmese de ilk olarak 1992 yılında Neal Stephenson tarafından yazılan Snow Crash isimli bilimkurgu romanında geçmiştir. Gerçek ile sanal olanı birleştirme temeline dayanan bir anlam çerçevesinde kullanılmıştır.(Çelik 2022)

Metaverse yeni bir kavram olması sebebiyle birbiri ile benzeşen pek çok tanım bulunmaktadır. Kavram kelime köklerinin ‘Meta’ ve ‘Universe’ kelimelerinin kaynaştırılması ile oluşmuştur. Meta ‘Öte-diğer’, ‘Universe’ ‘Evren’ olarak dilimize çevrilebilir.(Göçen 2022) Kelime kökenleri incelendiğinde bize bulunduğumuz reel dünyanın ötesinde bir dünyayı işaret eder. Her ne kadar fiziksel dünya değilse bile işlevsellik olarak gerçek dünyanın bir yansımasıdır. Bu anlamda Gül Dilek Türk ve Abdülkadir Bahadır Darı Bireyin toplumsallaşma sürecini açıklayan çalışmalarında metaverse’ü şöyle açıklamışlardır;

“Web 2’den Web 3’e geçişin habercisi olarak, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik, karma gerçeklik ve NFT gibi yeni iletişim teknolojileri içeren, gerçekliğin fiziksel dünyada yaşanıyormuşçasına algılandığı üç boyutlu bir dijital toplumsallaşma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. İnternetin geleceği olarak adlandırılan Metaverse, kullanıcılara ait ve değerli hissetmek, toplum tarafından onaylanmak ve dışlanmamak, sosyalleşmek ve her tür duyguyu deneyimlemek imkanı sunmaktadır. Bunun yanında NFT’ler ve avatarları aracılığıyla kendi statülerini, sosyoekonomik sınıflarını, kimliklerini, imajlarını oluşturdukları toplumsallaşma süreçlerini de gerçekleştirecekleri dijital bir alan yaratmaktadır. Araştırma sonucunda kullanıcıların fiziki dünyadaki toplumsallaşma süreçleri ile oldukça benzer ama çok daha hızlı ve çok daha çeşitli bir şekilde toplumsallaşma türlerini deneyimleyebildikleri görülmüştür. Kullanıcılar fiziki dünyada yaşadıkları

tüm deneyimleri, Metaverse’de de gerçeğe yakın bir şekilde deneyimleme imkânı bulmaktadır”(Türk ve Darı 2022)

Buna göre; metaverse gerçek dünyaya sanal yollarla bir yaklaşımdır denebilir. Gerçek dünyaya kıyasla sanal dünya da yapılan aktiviteler daha hızlı ve internet konforu ile gerçekleştirilebilmektedir. Bu da Metaverse evreninin internette fiziksel dünyada yapılabilecek pek çok şeyi yapma imkanı sunması sebebiyle çok hızlı bir yayılım göstermesi ihtimalini güçlendirmektedir. Eğitimden, ekonomiye, sosyal hayattan politik ve stratejik konulara kadar yeni yaklaşımlar sunan bu evrenin olumlu ve olumsuz pek çok özelliğinin bulunduğu dair fikirler geniş ölçekte tartışılmaya devam etmektedir.

2.2 İnternet Bağımlılığı ve Metaverse

Alman Psikiyatri ve Psikoterapi, Psikosomatik ve Nöroloji Derneği (Deutsche Gesellschaft für Psychiatrie und Psychotherapie, Psychosomatik und Nervenheilkunde e.V.) 2021 yılında yaptığı detaylı çalışma da internet bağımlılığı hakkında geniş bir açıklamada bulunmuştur. Bu açıklamada internetin, alışverişten iş hayatına, eğlenceden seyahat bileti teminine ve hatta aşk hayatına kadar pek çok alanda günümüz insanının hayatına girdiğini belirtiyor. Hal böyleyken ve her alanda çok ihtiyaç duyuyorken internet kullanımının hangi noktaya kadar ‘ihtiyaç’ hangi noktadan sonra bağımlılık olduğunun tespitinin zor olduğunu ifade ediyor. Yeni bir tanım olmakla birlikte “İnternet Kullanımı Bozukluğu” kavramının literatürde yer edindiği ifade ediliyor. Başlangıçta bu kavram internet üzerinden kumar bağımlılıklarını ifade ederken daha sonraları genel bir çerçeveye oturtulmuş ve daha çok ‘kontrol kaybı’ ortak sorununu ifade eder hale gelmiştir. Yani bu durum internet üzerinden oynanan oyunlardan, pornografiye, çevrimiçi ağları kullanmadan alverişe her alanda ‘kontrol kaybının sonucu’ olarak değerlendirilebilir. Buna göre İnternet kullanımının sorunlu hale geldiğinin belirtileri şöyle açıklanmaktadır: Birey internet aktivitelerinden kopmadığı için, okulunu, işini, sağlıklı hobilerini, düzenli beslenmeyi ve reel dünyadaki aktivitelerini ihmal eder ve interneti hayatının her alanına koyup olumsuz etkiler hissetse bile bundan kopamıyorsa artık bağımlılıktan söz edilebilir demektir. (gesund.bund.de 2021)

Bir diğerk çalışmada Bozkurt ve diğerkleri internet ve dijital mecralara bağımlılık hususunu şöyle açıklamışlardır:

“İnternet bağımlılığı genel olarak internetin aşırı kullanılması isteğinin önüne geçilememesi, internette geçirilen süreye gittikçe daha fazla ihtiyaç duyulması, internete bağılı olmadan geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik, gerginlik, huzursuzluk gibi hallerin ortaya çıkması ve kişinin iş, sosyal ve ailevi hayatının giderek bozulması olarak tanımlanabilir” (Bozkurt vd. 2016)

Aynı alışmada Bozkurt ve arkadaşları internet kullanımının bir bağımlılık olarak görülebilmesi için en az 3 aylık bir süredir devam ediyor olması gerektiğini ve gereksiz internet kullanım süresinin ise günlük anlamda en az 6 saat civarında olması gerektiğini başka bir çalışma üzerinden aktarmışlardır. (Bozkurt vd. 2016)

İnternet bağımlılığı denildiğı zaman akla gelen en önemli dijital mecralardan biri de metaverse dünyasıdır. Bu dünya aracılığı ile yapacağımız herhangi bir toplantıya, katılacağımız bir konsere ya da herhangi bir işe fiziksel olarak katılmak yerine bir ‘Avatar’ ımız aracılığıyla katılıp iş, eğlence ya da herhangi bir program yerine getirilebiliyor.(Harvard Business Review 2022) Bu yönüyle düşünıldüğünde hayatı kolaylaştıracılabilecek pek çok avantajı görebilmek mümkün. Ancak internetin bu denli gerçek hayatın içine yerleşmesi ve onun neredeyse merkez olup hayatın ise bu merkez etrafında dönmesinin negatif sonuçlar doğurması da olasıdır.

İnsanlar sanal hayatın içine dalarken bazı 3 boyutlu gerçeklik gözlükleri ve benzeri ürünler de hayatımıza giriyor ve kendine ait bir sektör oluştururken bu yeni dünyanın eski internet aleminde alışılagelmişin daha ilerde riskler ve zararlar taşıyabileceğı görölüyor. alışmalar metaversin zararları konusunda çeşitli yönlerini açıklarken genel bakış açısı şöyle başlıklar altında toplanıyor. 1. Psikolojik etki ve tehlikeler, 2. Özel Hayatın gizliliğı ihlali, 3. Yalan bilgi ve Manipölasyon, 4. Cinsel içerikler, 5. Bağımlılık

Bu risklerden bahsedilirken çocukların ve genç kuşağın risk altındaki ana grubu oluşturduğu unutulmamalıdır.

2.2.1 Psikolojik etki ve Tehlikeler

Dutilleux ve Chang çalışmalarında Özellikle hali hazırda dikkat bozukluğundan muzdarip olan gençlerin bu konulardaki sıkıntılarının çoğaldığını belirtiyor. Gerçek hayatta ve okulda işlerine yaramayacak ‘çevreyi geniş görme’ gibi yetenekler geliştirmelerine rağmen dikkat dağınıklığı ve odaklanamama sorunlarının arttığını belirtiyordu çalışma. Ayrıca kendini sosyal dünyaya hapsedip iletişim kanallarını online yollarla sınırlayan çocukların iletişim sıkıntısı yaşadıklarını ve oyunlardaki aşırı şiddet sebebiyle çocukların şiddete daha meyyal hale geldiklerini bunun kişiliklerini negatif etkilediğini belirtiyor(Dutilleux and Chang 2022). Reed ve Joseff ise çalışmalarında psikolojik sıkıntı boyutunu anlatırken kullanılan Sanal Gerçeklik (Virtual Reality) gözlüklerinin kullanımının ‘Siber hastalık’ denen ve kullanıcıların kulaklık ve VR gözlüklerine fazla maruz kalmaları sebebiyle gerçek dünyadaki cisim ve engelleri anlamlandırmada sıkıntı yaşayabileceklerini söylüyor(Reed and Joseff 2022). Anlaşılacağı üzere psikolojik anlamda gençlerin sıkıntı yaşayabileceği bir meta dünya söz konusu.

2.2.2 Özel Hayatın Gizliliği ihlali

Bu husus her ne kadar sanal dünya ve internetin daha ilkel formları hayatımıza girdiğinden beri çeşitli yollar ile hayatımızda olsa bile metaverse dünyası bunu daha uç noktalara taşımıştır. Bu hususta bilgilerin işlenmesi veya kullanımı metaverse dünyasında henüz tam olarak belirli değildir ve eskiye nazaran daha açık bir data erişimi olabilir.(Mystakidis 2022). Reed ve Joseff bunu açıklarken insanların sözlerinin, biyometrik bilgilerinin yüz hareketlerini ve hassas hareketlerini kaydederek ulaşabilecekleri riskini de hatırlatıyor. (Reed and Joseff 2022) Bu durumun ilerleyen süreçte pek çok platformda özel hayatın ihlali ve güvenilir metaverse kullanımı konusunda çok konuşulacak konulardan biri olacaktır.

2.2.3 Yalan bilgi ve Manipülasyon

Dutilleux ve Chang’a göre pek çok online platform hali hazırda hakkımızda bizi manipüle etmeye yetecek kadar çok bilgiyi alıp işlemekte ve satmakta (Dutilleux and Chang 2022). Bu durumun farkında olmamızla beraber metaverse dünyası yalan bilgi ve manipülasyonu bir adım öteye taşıyor. Bu yeni dünyada “deepfake” yani derin sahtecilik diyebileceğimiz teknoloji ile oluşturulabilecek videolar, görseller kimin veya neyin doğru neyin üretilmiş bir video ya da ses, fotoğraf vs olduğunu

anlamamızı çok daha zor hale getirecek.(Reed and Joseff 2022). Bu noktada manipölasyonun önüne geçebilecek çalışmalar yapılması ve doğruyu tespit edebilecek sistemlerin olması gerekliliğı öne çıkıyor denilebilir.

2.2.4 Cinsel İçerik ve Taciz

Aslında internetin bütün güzelliklerinin yanında en karanlık yüzlerinin başında cinsel içerik ve taciz konusu geliyor. Metaverse'den önce insanlar taciz mesajları, fotoğrafları veya videoları alırken metaverse dünyasında bir araya geldikleri insanlar tarafından gerçek zamanda birden fazla kişi ile bir arada bulunduğu o sanal ortamda tacize uğrayabiliyor ve bu tacizin etkisinin internetin meta olmayan halindeki nazaran daha yıkıcı etkisi olduğu çünkü anlık ses ve görselleri ile gerçeğe yakın bir hissiyat yarattığı söyleniyor. MIT technology Review'in 16 Aralık 2021 tarihli haberine göre meta evrenin devreye bu haber oluşturulduğu haftada girdiğı ve henüz ilk haftasında genç bir kızın elle tacize uğradığını yazıyordu (Basu 2021) ikinci bir vaka da 27 mayıs 2022 tarihinde New York Post tarafından haberleştirilmiş ve burada da 21 yaşında bir genç kadının bir araya gelinip parti verilen bir sanal ortamda birden fazla kişinin taciz ve tecavüzüne uğradığı haberini veriyor. (Diaz 2022). Günümüzde sanal kimlik ve görüntülerimizin neredeyse gerçek kimliklerimizle özdeşleştiğı bu günlerde internetin nimetlerinden faydalanmak isteyen kişilerin taciz ve tecavüze uğramasının hala mümkün olduğu görülüyor. Yapılan 'Safe Zone' yani güvenli bölge çalışmalarının sürdüğü ve ilerde bunun geliştirilip bu tarz olayların engellenmesi bekleniyor. Ancak kullanıcıların her alanda olduğu gibi metaverse 'de de bu tarz durumlarla karşı karşıya kalmamaları için gerekli tedbirleri alması gerekmektedir. Bu anlamda hukuksal yaptırımların da geliştirilmesi kullanıcıların beklentileri arasında.

2.2.5 Bağımlılık

Bütün bu risklerin yanısıra en büyük risklerden biri de hali hazırda büyük bir problem durumundaki internet bağımlılığına metaverse'in büyük katkı sağlamasıdır. Reed ve Joseff çalışmalarında Yapılan bir anket çalışmasında ailelerin yüzde 47'sinin çocuklarının cep telefonlarına bağımlı hale geldiklerine inandıklarını ve bunun aile olarak zaman geçirmenin, düzenli uyuma , düzenli okula gitme ve çalışma gibi temel hayati fonksiyonların önüne geçtiğini düşündüklerini belirtiyorlar. Aynı çalışmadaki bir başka ankette katılımcıların yüzde 77'sinin metaverse'ün topluma

çok büyük zarar vereceğini ve simülasyona dayalı gerçekliğin gelecekteki en büyük zararının alışkanlık yapması olduğunu düşündükleri bilgisini veriyor. (Reed and Joseff) bu çalışmalar göz önüne alındığında insanların telefon ile metaverse'ü kıyaslayıp, telefon gibi metaverse kıyasla daha fazla aile denetiminde olabilen cihazların yarattığı bağımlılığı göz önünde tutup insanların metaverse daha fazla bağımlı olabilme ihtimallerinin azımsanmayacak kadar yüksek olduğu görülüyor. Toplumun özellikle bağımlılık hususunda çözüm bulamadığı bir ortamda yaşanan yeni teknolojik gelişmelerin bu problemi arttırması beklenebilir.

2.3 Metaverse'in Doğru kullanımının Getirebileceği Faydalar

Yukarıda bahsi geçen ve metaverse dünyasının risklerinin yanı sıra doğru kullanıldığı takdirde sosyo-ekonomik anlamda günlük hayatımızı kolaylaştırabilecek pek çok avantajı da içinde barındırıyor. Bu avantajların öne çıkanları; 1. Evden çalışma, 2. Ucuz ve Ulaşılabilir Lüks, 3. Üç boyutlu Ticaret, 4.Yeni İhtimallerin Sürekli Olarak Üretilmesi, 5.Sanal Dünya Turu, 6. İnsan Hareketliliğinin Doğaya Verdiği Zararı Azaltmaya Yardımcı olması olarak sıralayabiliriz.

2.3.1 Evden Çalışma

Sanal iletişim için çok uzun zaman boyunca Skype ve Microsoft ekibinin programları kullanıldı. Bu uygulamaların önemi özellikle Covid-19 sebebiyle dünyanın dışarıya çıkmayı ve kişisel etkileşimi en aza indirmeye çalıştığı dönemde ortaya çıktı. Zoom ve skype toplantıları işe gidemeyenlerin iletişimlerini sağlayıp yaptıkları işi devam ettirmelerini sağladı. Ancak zaman içerisinde ofiste olmayış insanların alıştığı iş yerindeki sosyal ortamı ve aktiviteleri ortadan kaldırırken işçileri hem fiziksel hem psikolojik olarak zorlamaya başladı. Bu durum insanların ofise dönme isteğini arttırıyordu. Bu noktada metaverse dünyası zoom veya skype gibi platformların veremediği bir gerçeklik ve o mekanda bulunma hissini kısmen de olsa sağlıyor. Sanal bir ofis kurulup çalışanların VR gözlükleri ile girdikleri bu ofis onlara ofiste olma hissini pek çok yönüyle hissettirip zoom ve skype gibi sıkıcı ve daha yorucu olduğu düşünülen programlara nazaran daha verimli hale geliyor. Gelişmeye açık oluşu düşünüldüğünde ileride bu programların daha fazla geliştirilip daha gerçekçi hissiyat oluşturmaları kaçınılmaz görünüyor. Böylece ihtiyaç halinde insanlar evden çıkmadan ya da başka bir ortamda olmaları gerektiğinde ofislerine erişip çalışabilecekler.(Aziz 2022)

2.3.2 Ucuz ve Ulaşılabilir Lüks

Metaverse içerisinde çok çeşitli deneyimler edinmeyi sağlayacak özelliklere sahip. Eskiden sadece belli bir ekonomik güce sahip insanların sahip olduğu lüks ve eğlence ile geniş bilgi ağını ucuza elde etmeyi, uzaktaki aile bireyleri ile daha kaliteli etkileşimi sağlayabilir. Henüz insanların deneyimleyemediği yeni iş alanları ve ekonomik imkanlar da söz konusu Mark Zuckerberg'e göre. (Zimet 2021)

2.3.3 Üç Boyutlu Ticaret

Metaverse sayesinde oluşturulan ve gerçek mağazalarda satılan ürünlerin bulunduğu sanal mağazalar ziyaret edilip buralardan alışveriş yapılması imkanı doğmuş durumda. Evinizden çıkmadan mağazaları gezebilir ve size uygun ürünleri üç boyutlu inceleyip satın alabilir, alverişe aileniz veya arkadaşlarınız ile de çıkabilirsiniz. Hali hazırda shopify ve nike gibi büyük firmalar bu yönde atılımlarda bulunmuştur. Nike firması Nike Fit adı verdikleri bir uygulama ile yapay zeka ve bazı algoritmaların yardımı ile üç boyutlu mağazalarına gelen müşterilerin ayak numaralarını tespit edebiliyor ve satış gerçekleştiriyor. Yakında sınırları olmayan, bulunduğunuz yerlerin çok ötesinden müşteri kabul edebileceğiniz veya müşteri olacağınız mağazalara gitme imkanımız yaygınlaşacak gibi görünüyor.(Aziz 2022)

2.3.4 Yeniliklerin Sürekli Artması

Metaverse internet içerisindeki yeri bakımından çok genç ve ortaya çıkabilecek yenilikleri ancak hayal edebiliyoruz. Güneş sistemi içinde sanal gezinti, dünyanın merkezine yolculuk, insan uygarlığının geçmiş yüzyıllarına sanal yolculuklar, yeni ameliyat teknikleri ve yeni iş alanları oluşması gibi pek çok alanda yenilik ve gelişmeler beklenirken bu yeniliklerin sınırını şimdilik bilemiyoruz.(Zimet 2021)

2.3.5 Sanal Dünya Turları

Turist olarak dünyayı gezebilmek bazı kişiler için mümkün olabilse bile fiziksel imkanlar ulaşabileceğiniz alanlar sınırlıdır. Ancak bu durum metaverse söz konusu olduğunda sınırların ortadan kalktığı ekonomik durumun pek önemli olmadığı ve istediğiniz her yeri ziyaret edip sanal gerçeklik gözlüğü ile gerçek hissiyata çok yakın şekilde dünyayı gezen sanal turistler olabiliriz. Bu durum evden çıkamayan hastalara veya ekonomik durumu uygun olmayan insanlara gitmek ve

görmek istedikleri yerleri belli bir oranda gerçeklik hissi ile ziyaretini mümkün kılıyor.(Aziz 2022)

2.3.6 İnsan Hareketliliğinin Doğaya Verdiği Zararı Azaltmaya Yardımcı oluyor

Oluşturulan sanal ofisler, sanal marketler, sanal Eğitim merkezleri insan hareketini gereken durumlarda kısıtlamaya yardımcı oluyor. Yani istenildiği zaman evinden ayrılmadan onlarca km ötedeki iş yerinizde yapmanız gereken işleri yapabiliyor, uzun yolculuklarla gideceğiniz toplantılara evden katılabiliyor, eğitim için şehir değiştirmenize gerek kalmıyor. Bu durum daha uçak, araba, vapur gibi motorlu araç hareketliliğine sebep olup fosil yakıt kullanımını azaltıyor. Böylece insanların doğaya verdiği fiziksel zararın belli bir kısmı engellenmiş de olabiliyor. Yani metaverse dünyaya daha az zarar veren bir iş hareketliliği sağlıyor denilebilir.(Zimet 2021)

Görüldüğü üzere metaverse içinde barındırdığı risklerin yanı sıra insanlığa faydalı pek çok işe de yaramaktadır. Burada ölçü kontrolün sağlanması, ailelerin kullanıcı durumdaki çocuklarını iyi eğitmesi ve takip etmesi ve metaverse evrenine uygun hukuki işlevlerin gerçek dünyada uygun hale getirilmesi denilebilir.

2.4 Metaverse Dünyası ve Eğitim

İnternette yaşanan her büyük gelişmede eğitime dair, yeni ufuklar açıldığına dair argümanlar söz konusu oluyor. Bu durum metaverse için de geçerli. İnternetin ve internet tabanlı uygulamaların eğitim için önemi özellikle Covid-19 sebebiyle sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı ve yaklaşık iki yıl süreyle okullarda eğitimin yapılamadığı dönemde daha iyi anlaşıldı.

Teknolojinin yardımı ile eğitim hizmetleri zoom üzerinden verilmeye çalışılsa da zaman zaman yeterli verim alınamadığı ve okul ortamının eksikliğinin hissedildiği pek çok platformda konuşuldu.(Keleş 2020) Ancak metaverse uzaktan eğitim konusunda farklı ufuklar açabilir.

Daha önce benzer bir süreç cep telefonlarındaki uygulamalar (app) aracılığı ile de yaşanmıştı. Nokia 1997 yılında ilk uygulamasını Yılan oyunu olarak telefon modellerine yerleştirmiş ve bu çok popüler hale gelmişti. Aradan geçen birkaç yıllık zaman içerisinde bu defa bu tarz oyun uygulamalarının ardından “eğitici”

uygulamalar olduğunu iddia eden pek çok uygulamalar telefonlarımızdaki yerlerini almıştı. Pek çoğu eğitici olma özelliklerini taşımayan bu uygulamaların yanında az da olsa iki boyutlu halleriyle kısmen öğrencilere faydalı olabilen uygulamalar vardı.(Pasek vd 2022)

Şimdi aynı atlama taşına Agumented Reality yani “Arttırılmış Gerçeklik” (AR) ve Virtual Reality (Sanal Gerçeklik) ‘nin bir arada eğitim hayatına adaptasyonu ile yakalanmış gibi görünüyor. Henüz alınacak çok yol olmasına ve pek az okulun bütçesinin günümüz şartlarında bu eğitim standartlarına yetişi mesi mümkünken bile gelecekte eğitimin çok önemli bir parçası olması eski örnekler göz önünde tutulduğunda kaçınılmaz görünüyor denilebilir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations Children’s Fund UNICEF) Covid-19 salgını sürecinde dünyadaki çocukların %91’inin eğitim hayatının aksadığını ve bu sebeple eğitim dünyasının yeni arayışlara girip teknoloji ile bu zorluğun üstesinden gelip çocukların eğitime devam edilmesinin sağlanmasına çalışıldığını belirtmiştir. Bu bağlamda yapılan çalışmalarda metaversenin eğitim hayatı içine işlenerek nasıl daha etkin kullanılabilir olacağı tartışılmıştır. Konunun uzmanları metaversin eğitimde kullanılması halinde; müfredatın daha güncel hale geleceğini, okulun oyunlaştırılıp öğrencilerin sıkılmadan daha iyi öğreneceğini, Disiplinler arası çalışmaların artıp teorilerin sanal gerçeklik ortamında pratiğe dökülebileceği ve bu durumun doğal sonucu olarak öğrencilerin test sonuçlarını olumlu yönde etkileyeceğini ve eğitimlerini daha aktif daha kaliteli hale getireceğini söylüyor (Euruni 2022)

Pasek ve diğerleri metaverse’ün sınıflarda kullanım şeklini tasvir ederken temele öğrencinin anlatılan şeyleri görsel olarak karşısında bulmaya ve gerekirse yanına gidip ona sanal gerçeklik ortamında yaklaşmasına ve izlemesine ve hatta duymasına dayandırıyor. Öğrencilere Roma’dan ya da Grek Uygarlığından bahsederken çocukların kendilerini o dönemin surları , sarayları yani fiziksel ortamı içinde adı geçen şahısların karşısında bulmalarının ne kadar kalıcı ve muhteşem bir fikir olduğundan bahsediyor. Yani burada esas meselenin öğrencinin anlatıyı sadece kendi kendine düşünüp hayalini kurmasından ziyade bir film izler gibi ama o filmin içindeymiş hissiyatıyla öğrenmesini sağlayacağı düşünülüyor. Bu durumun

okullardaki sıkıcı konuları daha anlaşılır kılıp öğrenciyi de aktif öğrenmenin bir parçası haline getirebileceğini iddia ediyorlar. Çalışmalarda bu tarz öğretimde öğretmenin etkisinin hala çok büyük olduğunu, öğrencilerin bir arada olup benzer tecrübeyi birlikte ve sosyal bir ortamda deneyimlemesi gerektiğini belirtiyor. Online ya da okul ortamında olsun, metaverse eğitim adına doğru kullanıldığı takdirde öğrenciler açısından çok büyük öneme sahip olacaktır. Gerekli teknik donanım, ekonomik, kaynak, toplum desteği, fiziksel koşulların uygunluğu ile bu teknoloji zamanla çok daha ulaşılabilir hale gelecek ve eğitim sistemine olumlu anlamda büyük katkılar sağlayacaktır denilebilir. (Pasek vd. 2022) Bütün bu tablo göz önüne alındığında teknolojinin gelişiminin kaçınılmaz oluşu ve hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanının da bu gelişmelerden payını alacağını söylemek mümkündür. Bu bağlamda metaverse gelecekte eğitim hayatımızın belki de vazgeçilmez bir parçası haline gelip öğrenme sürecini çok daha eğlenceli, kalıcı ve hızlı hale getirecektir.

2.5 Sosyalleşme

Sosyalleşme kavramı ilk olarak 1900'lü yılların başlarında kullanılmaya başlanmış ve bu kullanımda öncü olan kuruluş American Journal of Sociology 'dir. Kavram Zamanla yoğun şekilde kullanımı ile sosyolojinin merkez konu ve kavramlarından biri olmuştur. Tabak'ın aktardığına göre Durkheim sosyalleşmeyi; İçgüdülerinin yönetiminde olan insanın sosyalleşebilen bir varlığa geçiş süreci olarak tanımlamıştır. Daha sonraları sosyal bilimlerin diğer alanlarında da sık sık kullanılan bir kavram olmuştur. Genel anlamı ile sosyalleşme ; kişilerin sosyal hayat/yapı içinde hareket ederken gerekli normları ve davranış kalıplarını edinip kullanması anlamına geliyor denilebilir. Kavram eğitimden, Aile hayatına, Din'den toplumsal kurallara kadar pek çok alanı kapsar ve bireyin gelişiminin ve hayatının neredeyse her aşamasında bulunduğu yere göre farklılıklar gösterse bile yer sahibi olur. (Tabak 2017) Pek çok yaş grubunda, farklı şekillerde değerlendirilebilen sosyalleşmeyi çalışmamız çerçevesinde özellikle üniversite öğrencilerini ve gençleri kapsayacak şekilde, sosyal medya ve metaversenin sosyalleşmeye etkileri değerlendirilecektir.

2.5.1 Sosyal Medya'nın Sosyalleşme üzerindeki Etkileri

Sosyal medyanın üniversite öğrencileri üzerindeki etkisinin araştırıldığı ve Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesinde yayınlanan bir araştırma makalesi Türkiye'de sosyal medya kullanıcı sayısının 2015 yılında 50 milyonu aştığını, bu

büyük kitlenin sosyal iletişim şeklinin değiştiğini göstermiştir. Bu anlamda öğrencilerin, resim, belge, bilgi paylaşımı yapmak, birbiri ile iletişim kurmak gibi sosyal hayatın bir parçası olan işleri yapmak için kullandıkları platformların, Whatsapp, Facebook, Instagram gibi sosyal medya ağlarına yöneldiğini göstermiştir. Bu durumun eski mahalle arkadaşlığı, sokak arkadaşlığı, komşuluk gibi iletişim ve sosyalleşme yollarını zayıflatmış ve insanların ilişkilerini daha çok sosyal ağlar üzerinden sürdürdüğünü göstermiştir. (Karaboğa 2018)

Geleneksel medya ile sosyal medya hem kavramsal hem işlevsel olarak birbirinden farklı hal almıştır. Geleneksel medya araçları olarak sayabileceğimiz kitle iletişim araçları olan televizyon, radyo, dergi ve gazete gibi araçlarda iletişim iki yönlü değildi. Yani bireyler okur ama sadece hedef durumunda kalır yani kaynağa bir etkisi olmaz bir dönüşte bulunamazdı. Ancak sosyal medya karşılıklı iletişimin güçlü olduğu, hedefin seçici olup aynı zamanda çoklu paylaşımlar da yapabilir durumdadır. Şimdiye kadar insanoğlunun en yoğun, en güçlü şekilde görüntülü, sesli ve yazılı belgelerini paylaştığı medya şekli sosyal medya olmuştur. Bu durum gündelik hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş olan sosyal medyanın toplumun sosyalleşme sürecinde değişiklikler ve günlük hayatlarındaki uygulamalarında değişim ve dönüşüme gitmesine sebep olmuştur. Örneğin internet ve sosyal medya yardımı ile öğrenciler ve araştırmacılar herhangi bir kütüphaneye gidip ansiklopedi, kitap karıştırmak yerine bunu sosyal ağlar üzerinden yapmıştır. Eskiden evlerde bulunan fotoğraf albümlerinin yerini online depolama sistemleri almıştır. Hem daha çok sayıda fotoğraf alması ve hem de organizasyonunun kolaylaşması elle hazırlanan ve özenle düzenlenen fotoğraf albümlerinin ortadan kalkmasına sebep olmuştur. İnsanlar online şekilde fiziksel anlamda ulaşmalarının mümkün olmadığı yüzbinlere online olarak ulaşabiliyor, sosyalleşme de bu anlamda farklı durumlara bürünmüş ve online görüşmelerin, iletişimin yaygınlaşması kendi içerisinde bir kültür oluşturmuştur. Bazı görsel ve ikonların kullanımı sembollerin anlamı daha önce olmadıkları halleriyle hayatımıza girmiş ve insanlar sanal olarak sosyalleşmeyi ileriye götürmüş bu durum yüz yüze iletişimi en aza indirmiştir. Eskiye kıyasla daha fazla kişiye ulaşma imkanı olmakla beraber eski sosyalleşme türleri zayıflamıştır.(Vatandaş 2020)

Bu bilgilere göz önüne alındığında iletişimin sosyalleşme üzerindeki etkisinin çok büyük olduğu ve sosyal medya ile iletişim şeklinin dolayısıyla sosyalleşme şekillerinin değiştiği görülüyor. Bu değişiklik ile gelen çeşitlilik, özellikle gençler arasında sosyalleşmenin yeni anlamlar ve yöntemler kazanmasına sebep olmuştur denilebilir. Sosyal medya artık daha fazla kişi ile sosyalleşmenin yolunu açarken aynı zamanda klasik sosyalleşme yolları olan, aile ve akraba ziyaretleri, komşuluk birlikteliği, mahalle bağları ve sokakta kurulan dostlukları zayıflatmıştır denilebilir. Bunun yerine daha geniş ve bazen belki de hayat boyu karşılaşılmayacak kişiler ile bir sosyalleşme mümkün oluyor.

2.5.2 Metaverse’ün Sosyalleşmeye Etkileri

Metaverse insanların yaşadıkları şehirler dâhil 3 boyutlu bir dünya kurmaya çalışan çok katmanlı bir yapıdır.(Hemmati 2022). Bu yapı özü itibariyle sosyalleşmeye açık insan odaklı bilgisayar hedeflemiştir. Haihan Duan ve arkadaşları 2021 Ağustosunda yaptıkları araştırmada metaverse’in sosyal hayata katkılarını tartışmışlar ve metaverse’in üç anlamda Sosyal hayata iyi yönlü katkıda bulunacağını söylemişlerdi . Bunlar 1- Ulaşılabilirlik, 2- Çeşitlilik ve 3- Eşitlik şeklinde açıklanmıştır. Ulaşılabilirlik söz konusu olduğunda Duan ve arkadaşları metaverse’in fiziksel sınırlamaları ortadan kaldırdığını belirtiyor. Bu durum globalleşmeyi her alanda arttıracaktır deniyordu.Özellikle bu erişilebilirliğin Covid-19 pandemisi gibi zor şartlardan etkilenmediğini de dile getirip salgın döneminde fiziksel olarak mezuniyet töreni yapamayan UC Berkley üniversite’sinin meta dünyada minecraft üzerinden bir mezuniyet töreni düzenlediklerini hatırlatıyor.(Duan vd. 2021) Benzer bir durum Travis Scoot’un 2021 nisan ayında düzenlediği sanal konserinde de yaşanmış ve konser sınır tanımayan milyonlar tarafından izlenmişti(BBC 2021).

Duan ve arkadaşlarının bahsettiği ikinci nokta çeşitlilik idi. Bu hususta metaverse’in sadece fiziki mekan ve dil gibi zorlukları ortadan kaldırıp insanları 3 boyutlu başka bir dünyada buluşturmadığını aynı zamanda her kesimden insanın aklının alabileceği her konuda isteklerinin meydana getirilebileceği bir ortam oluşturduğunu ve bunun çeşitliliği arttırdığını söylüyorlardı(Duan 2021) . Bunun bir örneği olarak Animal Crossing adlı sosyal simülasyon ve oyun alanı olan yerde Amerikan başkanı Joe Biden’in kampanyası tanıtılmıştı. Bu sanal dünyada insanlar

gidip Biden ile ve onun programı ile ilgili bilgilendirmelere ulaşabiliyorlardı(Elassar 2020)

Bu durum gerçek hayatta ihtiyaç duyulabilecek pek çok alanın bu sanal dünyaya taşınabildiğini gösteriyor. Duan ve arkadaşlarının bahsettiği üçüncü nokta ise metaverse'deki eşitlik konusu ve bunun toplumsal faydası üzerine idi. Buna göre eşitlik her ne kadar fiziksel dünyada ulaşılacak istenen ideallerden olsa bile pek çok sebeple bu pek mümkün olmayabiliyor. Ancak Metaverse dünyasında herkes kendi hakimiyetinde ve kendi kurallarının geçtiği bir sosyal sistemi kendi avatari üzerinden üreterek daha iyiye ulaşabilir.(Duan vd. 2021). Bu çalışmanın tamamen olumlamlar üzerine kurulu olup insanın doğasında bulunan suç işleme ve iyiye üretebildiği gibi kötüyü de üretebilmesi fikri görmezden gelinmiş demek de mümkündür.

Metaverse dünyasında sosyalleşme konusuna gelindiğinde bu alanın dünyadaki öncüsü ve hayata geçiren en tanınmış isimlerden olan Mark Zuckerberg metaverse'in ilerde sosyal varlığının kaçınılmaz olduğunu belirtiyor. Ona göre insanlar mesafe tanımaksızın bu sosyal dünyada bir araya gelecek ve 'neredeyse' herşeyi meta alemde de yaparak sosyalleşebilecekler (Metamandrill.com 2020). Bu sosyal dünyada yapılabilecek ve sosyalleşebilecek alanların kısaca anlatıldığı bir yazıda şunlardan bahsedilmektedir; metaverse dünyasında oyun oynamaktan birlikte gezintiye çıkmaya, poker oynamaktan parti vermeye her şeyin gerçekliği arttıran gözlük ve yardımcı ekipmanların yardımı ile yapılabilecek etkinlikler arasında gösteriliyor. İnsanlar her ne kadar fiziksel olarak bir araya gelmese de burada yaşanan olaylar gerçek kabul ediliyor. Yapılan uygunsuz bir hareketin insanları kıracağı, yapılan iyi şeylerin takdir edileceği, ekonomiden siyasal gündeme pek çok şeyin fiziksel dünyadaki karşılıkları ile burada kabul gördüğü ve görmeye devam edeceği bildiriliyor. Yani bu durum özünde sanal bir dünyayı bütün gerçekliğimiz ile kabul etmemize yol açacak deniyor. Eğitimden, sağlık hizmetlerine, eğlenceden ciddi iş toplantılarına varıncaya kadar hayatımıza girmekte olduğu ve sosyal dengeleri online sosyalleşme yönünde yeniden dizayn ettiği görülüyor. (Gamepower Network 2022)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntem/modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin nasıl toplandığı ve analizlerin nasıl yapıldığına dair bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin sosyalleşme taktikleri ve internet bağımlılığı ile metaverse farkındalık düzeylerinin çeşitli demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak farklılaşma olup olmadığını belirlemek ve arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasını amaçlamıştır. Bu bakımdan nicel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle ifade etmeyi amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlanmıştır. Araştırmaya konu olan nesne, birey, ya da olay, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılmaktadır. Onları herhangi bir biçimde etkileme, değiştirme çabası gösterilmemesi söylenmektedir. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır (Karasar, 2015). İlişkisel tarama: İki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya değişim derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar 2015).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma için ölçekler alınıp çıktıları hazırlanarak Ağrı İbrahim Çeçen üniversitesinin spor bilimleri fakültesi ile birlikte farklı bölümlerde de okuyan öğrencilere dağıtılarak veriler elde edilmiştir. Araştırma için toplamda 283 veri seti elde edilmiş fakat hatalı ve eksik verilerin çıkarılması sonucunda 256 veri araştırma için kullanılmıştır. Böylelikle çalışmanın örneklem grubunu 109 kadın, 147 erkek toplamda 256 kişi oluşturmuştur. Araştırmada verilerin toplanmasında tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Tesadüfi küme örneklem yöntemi kümelere göre örnekleme yönteminde evren küme adı verilen gruplara ayrılır, her küme bir örnekleme birimi olarak tanımlanır. Tesadüfi olarak seçilen kümeler bir araya getirilerek örneklem oluşturulur (Karasar 2015) olarak ifade edilmektedir.

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada katılımcıların kişisel özelliklerinin belirlenmesi amacıyla araştırmacı tarafından 10 maddelik kişisel bilgi formu oluşturulmuş olup bu maddelerden araştırma için sadece 6 tanesi (Cinsiyet, öğretim türü, yaş, yaşanılan yer, sınıf, sosyal medya kullanım süresi) istatistiksel analizlere tabi tutulmuştur.

3.2.2. Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF)

Young tarafından geliştirilen ve Pawlikowski ve arkadaşları tarafından kısa forma dönüştürülen YİBT-KF, 12 maddeden oluşmakta olup beşli Likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) tipi bir ölçektir. Kutlu ve arkadaşları (2016) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda YİBT-KF'nin iyi uyum verdiği saptanmıştır ($\chi^2=173.58$, $sd=53$, $CFI=0.95$, $SRMR=0.064$ ve $RMSEA=0.079$). Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak hesaplanmıştır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlandığını göstermektedir. Ölçekte tersten puanlanan madde yoktur. Ölçekten alınan yüksek puanlar internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu gösterir (Kutlu ve ark. 2016).

3.2.3. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği (STÖ)

Sosyalleşme taktikleri ölçeği Bogler ve Somech (2002) tarafından geliştirilmiştir. Üç faktörlü olan bu ölçme aracı toplam 32 maddeden oluşmakta ve Likert tipi 5'li derecelendirme kullanılmaktadır (1=Kesinlikle katılmıyorum; 2=Katılmıyorum; 3=Kararsızım; 4=Katılıyorum; 5=Kesinlikle katılıyorum). Eğitsel (scholastic) sosyalleşme faktörü 11, Araçsal (instrumental) sosyalleşme faktörü 15 ve Sosyal sosyalleşme faktörü ise 6 madde olmak üzere ölçme aracı toplam 32 madde içermektedir. Ancak Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesinde lisans düzeyinde eğitim dilinin Türkçe oluşu ve öğretim sürecinde yabancı dilde kaynak kullanılmayışından dolayı "İngilizce okuma parçalarının genellikle İbranice çevirilerini bulmaya çalışırım" ifadesini içeren yirminci madde ölçekten çıkarılmıştır. Dolayısıyla, bu çalışmada araçsal sosyalleşme faktörü 14 maddeyi; STÖ ise toplam 31 maddeyi içermektedir. Bogler ve Somech (2002) çalışmalarında ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısını eğitsel sosyalleşme faktörü için .67; araçsal sosyalleşme faktörü için .72 ve sosyal sosyalleşme faktörü için .75 olarak bildirmişlerdir.

Sosyalleşme ölçeğinin Türkçeye uyarlanması Özkan (2011) tarafından yapılmış ve 32 madde ve 3 faktör olan ölçeğin orijinali 24 madde ve 5 faktör olarak güncellenmiştir. Otuz bir maddeden oluşan ölçekten, ölçeğin kuramsal açıdan yapısına uymayan ya da birden fazla faktöre yük veren yedi madde (7, 12, 13, 14, 15, 16, 24) ölçekten çıkarılmıştır. Ölçme aracının orijinal halinde eğitsel taktiklerin içerisinde yer alan ve entelektüel gelişim ile zorunda 35 olmadıkları halde gelişimlerine katkıda bulunacağını düşündükleri dersleri alma tercihlerine vurguda bulunan iki madde (2, 11) alanyazın da dikkate alınarak entelektüel taktikler olarak isimlendirilmiştir. Benzer şekilde siyasi bir dernek üyeliği ve siyasal etkinliklere katılıma vurgulayan iki madde (27, 31) ise yine alanyazın doğrultusunda politik taktikler olarak adlandırılmıştır. Geçerlilik çalışmalarının yanı sıra ölçeğin güvenilirliğini belirlemeye yönelik analiz sonucunda eğitsel taktikler faktörü için Cronbach Alpha değeri .76; araçsal taktikler faktörü için .62; sosyal taktikler faktörü için .67; entelektüel taktikler faktörü için .72 ve politik taktikler faktörü için .76 olarak belirlenmiştir.

Araçsal Sosyalleşme Taktikleri: Öğrencilerin amaçlarını gerçekleştirmek için üniversitenin kural ve düzenlemelerine uygun ve eylemlerin pratik sonuçlarına odaklanmış davranışlar bütünüdür (Bogler and Somech, 2002).

Eğitsel Sosyalleşme Taktikleri: Öğrencilerin düzenli olarak derse devam etme, ek okumalar yapma, derslere aktif katılımı, dersi anlamadığı zamanlarda öğretim elemanından ek açıklamalar isteme gibi bilgi birikimini artırmaya yönelik davranışlar bütünüdür (Bogler and Somech, 2002).

Sosyal Sosyalleşme Taktikleri: Öğrencilerin diğer öğrencilerle sosyal ilişkiler kurma ders dışı zamanları üniversitede geçirme ve sosyal etkinliklere katılma gibi sosyal çevre oluşturmaya yönelik davranışlar bütünüdür (Bogler and Somech, 2002).

Entelektüel Sosyalleşme Taktikleri: Öğrencilerin entelektüel ilgi ve kişisel gelişimlerini sağlama ve kendilerini gerçekleştirmeye yönelik sergiledikleri davranışlar bütünüdür (Bogler and Somech, 2002).

Politik Sosyalleşme Taktikleri: Öğrencilerin kampusteki politik etkinlik ve oluşumlara katılma yönünde sergiledikleri davranışlar bütünüdür (Bogler and Somech, 2002).

3.2.4. Metaverse Ölçeği

Bu araştırmada Süleymanoğulları vd. (2022) tarafından geliştirilen, “Metaverse Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte ters kodlama bulunmamaktadır. Metaverse Ölçeği 5'li Likert tipinde olup yanıtların puanlanması; 1=Kesinlikle Katılmıyorum ve 5= Kesinlikle Katılıyorum şeklinde yapılmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük toplam puan 15, en yüksek toplam puan ise 75 olarak ifade edilmektedir. Ölçek 15 madde şeklinde oluşturulmuştur. Ölçek 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; teknoloji, sosyal, dijitalleşme ve yaşam biçimi olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin 1. 2. 3. 4. 5. 6 ve 7. maddeleri teknoloji alt boyutuna, 8. 9. ve 10. Maddeleri dijitalleşme alt boyutuna, 11. ve 12. maddeleri sosyal alt boyutuna, 13. 14. ve 15. soruları yaşam biçimi alt boyutuna aittir. Ölçeğin tümü için α değeri .813; teknoloji faktörü için α değeri .805; sosyal faktörü için α değeri .705; dijitalleşme faktörü için α değeri .732 ve yaşam biçimi faktörü için α değeri .713 olarak ifade edilmiştir. Bu değerler neticesinde ölçeğin yüksek bir iç tutarlılığa sahip olduğu söylenmektedir. Bu verilere göre değerlendirildiğinde ölçeğin metaverse kavramına karşı tutumları ölçmek için güvenilir olduğu söylenebilir. Ölçekten elde edilen puanlar arttıkça katılımcıların metaverse kavramına ilişkin bilgi, tutum ve farkındalık düzeyi de artmaktadır.

3.3. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında katılımcılar tarafından doldurulan geçerli anket formları SPSS 26 istatistik paket programına aktarılmıştır. Verilerin normallik varsayım analizi sonrasında alt boyutlarda elde edilen çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri -2~+2 (Tabachnick and Fidell, 2013) aralığında olduğundan veri setinin normal bir dağılıma sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sebeple, çalışmanın istatistiksel analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistikler (frekans, yüzdelik dağılım); katılımcıların internet bağımlılığı, sosyalleşme taktikleri ile metaverse düzeylerini cinsiyet, yaş, sınıf, öğretim türü, yaşanan yer ve sosyal medya kullanım süresi arasındaki farklılaşmayı belirlemek amacıyla Bağımsız Örneklem T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi

(ANOVA) ve Gabriel çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar ise $p<.05$ önem düzeyine göre değerlendirilmiştir (Büyüköztürk vd. 2012). Katılımcılarda S internet bağımlılığı ölçeği, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak için de Pearson Korelasyon (r) katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Korelasyon katsayısını yorumlamada, bulunan sonucun 0.70-1.00 arasında olması *yüksek*; 0.70-0.30 arasında olması *orta*; 0.30-0.00 arasında olması ise *düşük* düzeyde bir ilişki olarak kabul edilmiştir (Büyüköztürk vd. 2012).

Araştırmanın katılımcılarının veri toplama araçlarından aldıkları puanların dağılımı ve istatistik test sonuçlarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Araştırmada uygulanan araştırmada kullanılan elde edilen puanların aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum, çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 1’de sunulmuştur. Ölçekten alınan puanların çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde verilerin normal bir dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 1. Ölçme araçlarına ait puanların dağılımları

Ölçekler	Min	Max	M	Ss	Skewness	Kurtosis
Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği	29,00	129,00	77,531	14,177	-,148	1,564
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	14,00	57,00	30,867	8,279	,138	-,066
Metaverse Ölçeği	15,00	73,00	47,320	14,421	-,478	-,379

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

4.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Kişisel Bilgilerine Ait Yüzde ve Frekans Değerlerine İlişkin Bulgular

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları

Cinsiyet	N	Yüzde (%)
Kadın	109	42,6
Erkek	147	57,4
Toplam	256	100,0

Tablo 2’de katılımcıların cinsiyet değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcılardan %42,6’sının (n=109) kadın, %57,4’ünün (n=147) erkek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların yaş değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları

Yaş	N	Yüzde (%)
18 ve altı yaş	14	5,5
19-21 yaş	140	54,7
22 ve üzeri yaş	102	39,8
Toplam	256	100,0

Tablo 3’de katılımcıların yaş değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcılardan %5,5’inin (n=14) 18 ve altı yaş, %54,7’sinin (n=140) 19-21 yaş, %39,8’inin (n=102) 22 ve üzeri yaş aralığında olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların sınıf değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri

Sınıf	N	Yüzde (%)
1. Sınıf	96	37,5
2. Sınıf	45	17,6

3. Sınıf	50	19,5
4. Sınıf	65	25,4
Toplam	256	100,0

Tablo 4'te katılımcıların sınıf değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcılardan 37,5'inin (n=96) 1. sınıf, %17,'sinin (n=56) 2. Sınıf, %19,5'inin 3. Sınıf, %24,4'ünün 4. sınıf olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların öğretim türüne göre yüzde ve frekans dağılımları

Öğretim türü	N	Yüzde (%)
I.Öğretim	194	75,8
II.Öğretim	62	24,2
Toplam	256	100,0

Tablo 5'te katılımcıların öğretim türüne göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcılardan %75,8'inin (n=194) I. öğretim, %24,2'sinin (n=62) II. Öğretim olduğu belirlenmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların yaşadıkları yer değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları

Yaşadıkları yer	N	Yüzde (%)
Köy-kasaba	33	12,9
İlçe	55	21,5
İl merkezi	168	65,6
Toplam	256	100,0

Tablo 6'te katılımcıların yaşadıkları yer değişkenine göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcılardan %12,9'unun (n=33) köy-kasabada yaşadığı, %21,5'inin (n=55) ilçede yaşadığı, %65,6'sının (n=168) 7 il merkezinde yaşadığı belirlenmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların sosyal medya kullanım süresi değişkenine göre yüzde ve frekans dağılımları

Sosyal medya kullanım süresi	N	Yüzde (%)
3 ve altı saat	124	48,4
4-6 saat	90	35,2
7 ve üzeri saat	42	16,4
Toplam	256	100,0

Tablo 7’de katılımcıların günlük sosyal medya kullanım sürelerine göre yüzde ve frekans değerleri incelenmiştir. Katılımcıların sosyal medyayı %48,4’ünün (n=124) 3 ve altı saat, %35,2’sinin (n=90) 4-6 saat, %16,4’ünün (n=42) 7 ve üzeri saat kullandıkları belirlenmiştir.

4.2 Araştırmaya Katılan Bireylerin Ölçme Araçlarından Aldıkları Puanlara Ait İstatistiksel Analizler

Tablo 8. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	s.s	sh_x	t Testi		
						t	df	p
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	Kadın	09	29,899	7,559	724	1,616	54	.07
	Erkek	47	31,585	8,731	720			

p<.05

Tablo 8’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, internet bağımlılığı ölçeği puanlarının “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 9. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Öğretim türü	n	$\bar{x}$	s.s	sh_x	t Testi	
						df	p
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	Öğretim		30,350	8,358	100	4	
	Öğretim		32,483	7,873	199		

Tablo 9’da görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, internet bağımlılığı ölçeği puanlarının “Öğretim Türü” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 10. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>				<i>Anova Sonuçları</i>	
	Yaş	N	X	s.s	f	p
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	18 ve altı yaş	14	33,214	6,952	1,398	,249
	19-21 yaş	140	30,157	8,249		
	22 ve üzeri yaş	102	31,519	8,442		
	Toplam	256	30,867	8,279		

P<0.05

Tablo 10’da görülebileceği üzere, internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yaş değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği toplam puanında (F=1,398; p=,249) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 11. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Yaşanılan yer	<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
		N	X	s.s	f	P
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	Köy-Kasaba	33	30,272	7,973	2,311	,101
	İlçe Merkezi	55	28,927	9,170		
	İl Merkezi	168	31,619	7,963		
	Toplam	256	30,867	8,279		

P<0.05

Tablo 11’de görülebileceği üzere, internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının yaşanılan yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yaşanılan yer değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği toplam puanında (F=2,311; p=,101) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 12. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>					<i>Anova Sonuçları</i>		
Ölçek	Sınıf	N	X	s.s	F	p	Anlamlı fark
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	1. Sınıf	96	29,312	7,208	2,866	,037*	
	2. Sınıf	45	32,511	8,820			
	3. Sınıf	50	30,120	9,038			
	4. Sınıf	65	32,600	8,422			
	Toplam	256	30,867	8,279			

P<0.05

Tablo 12’de görülebileceği üzere, internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sınıf değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği toplam puanında (F=2,866; p=,037) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın 4. sınıf öğrencileri lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 13. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>					<i>Anova Sonuçları</i>		
Ölçek	Sosyal medya kullanımı (g/s)	N	X	s.s	F	p	
İnternet Bağımlılığı Ölçeği	3 ve altı Saat	124	28,572	7,853	10,401	,000*	
	4-6 Saat	90	32,555	7,926			
	7 ve üzeri saat	42	34,023	8,515			
	Toplam	256	30,867	8,279			

P<0.05

Tablo 13’de görülebileceği üzere, internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının günlük sosyal medya kullanım değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA)

yapılmıştır. Sosyal medya kullanım değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği toplam puanında ($F=10,401$; $p=,000$) istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın sosyal medyayı 7 ve üzerinde saat kullanan katılımcıların lehine daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 14. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	x	s.s	sh _x	t Testi		
						t	df	p
Eğitsel Taktikler	Kadın	109	26,550	6,301	,603	,969	254	,333
	Erkek	147	25,802	5,954	,491			
Araçsal Taktiksel	Kadın	109	23,192	5,499	,526	-,235	254	,814
	Erkek	147	23,340	4,518	,372			
Sosyal Taktikler	Kadın	109	17,055	6,745	,646	1,165	254	,245
	Erkek	147	16,272	3,938	,324			
Entelektüel Taktikler	Kadın	109	6,550	2,110	,202	-1,376	254	,170
	Erkek	147	6,891	1,839	,151			
Politik Taktikler	Kadın	109	4,596	2,297	,220	-1,036	254	,301
	Erkek	147	4,918	2,662	,219			
Toplam	Kadın	109	77,945	15,885	1,521	,401	254	,688
Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği	Erkek	147	77,224	12,812	1,056			

$P<0.05$

Tablo 14’te görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 15. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Öğretim türü	n	x	s.s	sh _x	t Testi		
						t	df	p
Eğitsel Taktikler	I. Öğretim	194	25,958	6,120	,439	-,752	254	,453
	II. Öğretim	62	26,629	6,073	,771			
Araçsal Taktiksel	I. Öğretim	194	22,881	4,989	,358	-2,282	254	,023*
	II. Öğretim	62	24,516	4,650	,590			
Sosyal Taktikler	I. Öğretim	194	16,551	4,124	,296	-,286	254	,775
	II. Öğretim	62	16,774	8,027	1,019			
Entelektüel Taktikler	I. Öğretim	194	6,757	1,994	,143	,167	254	,867
	II. Öğretim	62	6,709	1,876	,238			
Politik Taktikler	I. Öğretim	194	4,721	2,502	,179	-,670	254	,503
	II. Öğretim	62	4,967	2,560	,325			
Toplam	I. Öğretim	194	76,871	13,909	,998	-1,320	254	,188
Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği	II. Öğretim	62	79,596	14,911	1,893			

P<0.05

Tablo 15'te görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının “Öğretim türü” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bağımsız grup t testi sonucunda araçsal taktikler alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($t=-2,282; p=,023$). Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanı ve diğer alt boyut puanlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Araçsal taktik puanlarının ise II. öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 16. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
Ölçek	Yaş	N	x	s.s	F	P
Eğitsel Taktikler	18 ve altı yaş	14	25,428	6,098	,143	,867
	19-21 yaş	140	26,057	5,870		
	22 ve üzeri yaş	102	26,303	6,462		
	Toplam	256	26,121	6,104		
Araçsal Taktiksel	18 ve altı yaş	14	23,714	3,709	,394	,675
	19-21 yaş	140	23,028	5,053		
	22 ve üzeri yaş	102	23,558	4,976		
	Toplam	256	23,277	4,950		
Sosyal Taktikler	18 ve altı yaş	14	16,785	3,704	1,264	,284
	19-21 yaş	140	17,057	6,324		
	22 ve üzeri yaş	102	15,960	3,733		
	Toplam	256	16,605	5,320		
Entelektüel Taktikler	18 ve altı yaş	14	6,357	2,373	,379	,685
	19-21 yaş	140	6,814	1,913		
	22 ve üzeri yaş	102	6,705	1,983		
	Toplam	256	6,746	1,962		
Politik Taktikler	18 ve altı yaş	14	5,214	2,991	,250	,779
	19-21 yaş	140	4,721	2,366		
	22 ve üzeri yaş	102	4,803	2,658		
	Toplam	256	4,781	2,514		
Toplam	18 ve altı yaş	14	77,500	15,194	,017	,983
Sosyalleşme	19-21 yaş	140	77,678	14,546		
Taktikleri	22 ve üzeri yaş	102	77,333	13,655		
Ölçeği	Toplam	256	77,531	14,177		

p<.05

Tablo 16’ta görüldüğü gibi, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 17. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova</i>	
<i>Sonuçları</i>						
Ölçek	Yaşanılan Yer	n	x	s.s	f	P
Eğitsel Taktikler	Köy-Kasaba	33	24,000	6,093	2,327	,100
	İlçe Merkezi	55	26,309	4,887		
	İl Merkezi	168	26,476	6,405		
	Toplam	256	26,121	6,104		
Araçsal Taktiksel	Köy-Kasaba	33	22,272	5,082	,929	,396
	İlçe Merkezi	55	23,109	4,809		
	İl Merkezi	168	23,529	4,971		
	Toplam	256	23,277	4,950		
Sosyal Taktikler	Köy-Kasaba	33	15,818	5,015	1,309	,272
	İlçe Merkezi	55	15,890	3,947		
	İl Merkezi	168	16,994	5,737		
	Toplam	256	16,605	5,320		
Entelektüel Taktikler	Köy-Kasaba	33	6,181	2,297	2,004	,137
	İlçe Merkezi	55	6,618	1,948		
	İl Merkezi	168	6,898	1,884		
	Toplam	256	6,746	1,962		
Politik Taktikler	Köy-Kasaba	33	5,333	2,581	1,124	,327
	İlçe Merkezi	55	4,509	2,324		
	İl Merkezi	168	4,761	2,557		
	Toplam	256	4,781	2,514		
Toplam Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği	Köy-Kasaba	33	73,606	16,046	1,977	,141
	İlçe Merkezi	55	76,436	11,583		
	İl Merkezi	168	78,660	14,472		
	Toplam	256	77,531	14,177		

p<.05

Tablo 17’de görüldüğü gibi, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaşadıkları yer değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaşadıkları yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 18. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
Ölçek	Sınıf	N	x	s.s	F	P
Eğitsel Taktikler	1. Sınıf	96	26,708	6,128	1,834	,141
	2. Sınıf	45	25,000	5,600		
	3. Sınıf	50	27,200	5,948		
	4. Sınıf	65	25,200	6,393		
	Toplam	256	26,121	6,104		
Araçsal Taktiksel	1. Sınıf	96	23,656	5,364	,468	,705
	2. Sınıf	45	23,488	4,170		
	3. Sınıf	50	22,800	5,268		
	4. Sınıf	65	22,938	4,602		
	Toplam	256	23,277	4,950		
Sosyal Taktikler	1. Sınıf	96	17,125	6,853	2,052	,107
	2. Sınıf	45	15,288	4,109		
	3. Sınıf	50	17,560	4,436		
	4. Sınıf	65	16,015	3,697		
	Toplam	256	16,605	5,320		
Entelektüel Taktikler	1. Sınıf	96	6,697	1,990	,364	,779
	2. Sınıf	45	6,577	2,094		
	3. Sınıf	50	6,980	1,900		
	4. Sınıf	65	6,753	1,904		
	Toplam	256	6,746	1,962		
Politik Taktikler	1. Sınıf	96	4,604	2,300	2,624	,049*
	2. Sınıf	45	4,688	2,429		

	3. Sınıf	50	4,280	2,680		
	4. Sınıf	65	5,492	2,646		
	Toplam	256	4,781	2,514		
	1. Sınıf	96	78,791	15,934		
	2. Sınıf	45	75,044	12,032		
Toplam	3. Sınıf	50	78,820	13,861	,990	,398
Sosyalleşme	4. Sınıf	65	76,400	12,961		
Taktikleri Ölçeği	Toplam	256	77,531	14,177		

p<.05

Tablo 18’de görüldüğü gibi, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından politik taktik puanlarının sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (F=2,624; p=,049). Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puan ve diğer alt boyutları puanlarının ise sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır. 4. Sınıf katılımcıların diğer sınıflardaki katılımcılardan politik taktikleri daha fazla kullandıklarını söylememiz mümkündür.

Tablo 19. Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ölçek	Sosyal medya kullanımı (g/s)	n, x ve s.s. Değerleri			Anova Sonuçları	
		N	X	s.s	f	P
Eğitsel Taktikler	3 ve altı Saat	124	26,854	6,148	1,942	,146
	4-6 Saat	90	25,655	5,240		
	7 ve üzeri saat	42	24,952	7,430		
	Toplam	256	26,121	6,104		
Araçsal Taktiksel	3 ve altı Saat	124	23,177	4,946	1,345	,262
	4-6 Saat	90	23,844	4,718		
	7 ve üzeri saat	42	22,357	5,391		

	Toplam	256	23,277	4,950		
	3 ve altı Saat	124	17,185	6,341		
	4-6 Saat	90	16,211	3,867		
Sosyal Taktikler	7 ve üzeri saat	42	15,738	4,558	1,549	,214
	Toplam	256	16,605	5,320		
	3 ve altı Saat	124	7,080	1,898		
	4-6 Saat	90	6,622	1,666		
Entelektüel Taktikler	7 ve üzeri saat	42	6,023	2,493	4,974	,008*
	Toplam	256	6,746	1,962		
	3 ve altı Saat	124	4,774	2,485		
	4-6 Saat	90	4,711	2,518		
Politik Taktikler	7 ve üzeri saat	42	4,952	2,640	,132	,876
	Toplam	256	4,7813	2,514		
	3 ve altı Saat	124	79,072	14,055		
	4-6 Saat	90	77,044	12,116		
Toplam Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği	7 ve üzeri saat	42	74,023	17,844	2,089	,126
	Toplam	256	77,531	14,177		

p<.05

Tablo 19’da görüldüğü gibi, sosyalleşme taktikleri ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından entelektüel taktik puanlarının sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (F=4,474; p=,008). Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puan ve diğer alt boyutları puanlarının ise sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır. 3 saat ve altında sosyal medya kullanan katılımcıların entelektüel taktikleri daha fazla kullandıklarını söylemek mümkündür. Daha az sosyal medya kullanan katılımcıların daha fazla kitap okumak ve araştırma yapmak vb. alışkanlıklarının olduğundan kaynaklandığı düşünülebilir.

Tablo 20. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Cinsiyetine Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet	n	x	s.s	sh _x	t Testi		
						t	df	p
Teknoloji	Kadın	109	22,743	7,387	,707	,327	254	,746
	Erkek	147	22,428	7,900	,651			
Dijitalleşme	Kadın	109	9,009	3,397	,325	,021	254	,984
	Erkek	147	9,000	3,630	,299			
Sosyal	Kadın	109	5,733	2,767	,265	-,173	254	,863
	Erkek	147	5,795	2,895	,238			
Yaşam Biçimi	Kadın	109	9,871	3,554	,340	-,422	254	,673
	Erkek	147	10,068	3,775	,311			
Toplam Metaverse Ölçeği	Kadın	109	47,357	13,445	1,287	,036	254	,972
	Erkek	147	47,292	15,150	1,249			

p<.05

Tablo 20’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların “Cinsiyet” değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız grup t testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır ($p>.05$).

Tablo 21. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Öğretim Türüne Göre t Testi Sonuçları

Ölçek	Öğretim Türü	n	x	s.s	sh _x	t Testi		
						t	df	p
Teknoloji	I. Öğretim	194	23,010	7,615	,546	1,657	254	,099
	II. Öğretim	62	21,161	7,746	,983			
Dijitalleşme	I. Öğretim	194	9,252	3,483	,250	2,008	254	,046*
	II. Öğretim	62	8,225	3,573	,453			
Sosyal	I. Öğretim	194	5,907	2,841	,204	1,376	254	,170
	II. Öğretim	62	5,338	2,798	,355			
Yaşam Biçimi	I. Öğretim	194	10,097	3,707	,266	,874	254	,383
	II. Öğretim	62	9,629	3,586	,455			
Toplam Metaverse Ölçeği	I. Öğretim	194	48,268	14,409	1,034	1,869	254	,053
	II. Öğretim	62	44,354	14,167	1,799			

Tablo 21’de görüldüğü gibi örnekleme oluşturan katılımcıların, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların Öğretim türü değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız grup t testi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyut puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Bu farkın I. öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmektedir. Bu fark, I. Öğretim öğrencilerinin gündüz dersleriyle meşgul olmaları onlara daha fazla zaman kazandırdığı aynı zamanda teknolojiye daha fazla vakit buldukları düşüncesinden kaynaklanabilir. Metaverse ölçeği toplam puan ve diğer alt boyutları puanlarında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 22. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
Ölçek	Yaş	N	x	s.s	F	p
Teknoloji	18 ve altı yaş	14	22,928	10,103	,029	,972
	19-21 yaş	140	22,607	7,711		
	22 ve üzeri yaş	102	22,451	7,323		
	Toplam	256	22,562	7,672		
Dijitalleşme	18 ve altı yaş	14	8,571	4,619	,111	,895
	19-21 yaş	140	9,035	3,512		
	22 ve üzeri yaş	102	9,019	3,412		
	Toplam	256	9,003	3,526		
Sosyal	18 ve altı yaş	14	5,571	3,412	,134	,875
	19-21 yaş	140	5,850	2,853		
	22 ve üzeri yaş	102	5,686	2,753		
	Toplam	256	5,769	2,836		
Yaşam Biçimi	18 ve altı yaş	14	10,357	3,477	,251	,778
	19-21 yaş	140	9,842	3,753		
	22 ve üzeri yaş	102	10,127	3,622		
	Toplam	256	9,984	3,677		
Toplam Metaverse Ölçeği	18 ve altı yaş	14	47,428	19,500	,001	,999
	19-21 yaş	140	47,335	14,387		
	22 ve üzeri yaş	102	47,284	13,830		
	Toplam	256	47,320	14,421		

p<.05

Tablo 22’de görüldüğü gibi, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 23. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Yaşanılan Yer Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
Ölçek	Yaşanılan Yer	N	x	s.s	F	p
Teknoloji	Köy-Kasaba	33	22,484	6,364	,483	,617
	İlçe Merkezi	55	21,690	8,541		
	İl Merkezi	168	22,863	7,629		
	Toplam	256	22,562	7,672		
Dijitalleşme	Köy-Kasaba	33	9,060	2,849	,863	,696
	İlçe Merkezi	55	9,345	3,811		
	İl Merkezi	168	8,881	3,560		
	Toplam	256	9,003	3,526		
Sosyal	Köy-Kasaba	33	6,000	2,692	2,137	,120
	İlçe Merkezi	55	5,072	2,767		
	İl Merkezi	168	5,952	2,865		
	Toplam	256	5,769	2,836		
Yaşam Biçimi	Köy-Kasaba	33	8,606	3,101	2,915	,049*
	İlçe Merkezi	55	9,909	4,160		
	İl Merkezi	168	10,279	3,569		

	Toplam	256	9,984	3,677		
	Köy-Kasaba	33	46,151	11,297		
Toplam	İlçe Merkezi	55	46,018	15,896		
Metaverse Ölçeği	İl Merkezi	168	47,976	14,496	,504	,605
	Toplam	256	47,320	14,421		

p<.05

Tablo 23’de görüldüğü gibi, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların yaşadıkları yer (g/s) değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Metaverse ölçeği alt boyutlarından yaşam biçimi puanlarının yaşadıkları yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (F=2,915; p=,049). Bu farkın il merkezinde yaşayanların lehine daha yüksek olduğu görülmüştür. İl merkezinde yaşayan katılımcıların diğer katılımcılara göre bilgiye, teknolojiye ve gelişmelere daha rahat ulaşabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Metaverse ölçeği toplam puan ve diğer alt boyutları puanlarının ise yaşadıkları yer değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 24. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sınıf Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>		<i>Anova Sonuçları</i>		
Ölçek	Sınıf	N	X	s.s	f	P
Teknoloji	1. Sınıf	96	21,604	8,124	2,199	,089
	2. Sınıf	45	22,044	9,035		
	3. Sınıf	50	24,940	5,932		
	4. Sınıf	65	22,507	6,894		
	Toplam	256	22,562	7,672		
Dijitalleşme	1. Sınıf	96	8,270	3,720	2,293	,079
	2. Sınıf	45	9,311	3,758		
	3. Sınıf	50	9,580	3,037		
	4. Sınıf	65	9,430	3,302		
	Toplam	256	36,580	13,817		

	Toplam	256	9,003	3,526		
	1. Sınıf	96	5,645	3,108		
	2. Sınıf	45	5,466	2,817		
Sosyal	3. Sınıf	50	6,060	2,652	,481	,696
	4. Sınıf	65	5,938	2,585		
	Toplam	256	5,769	2,836		
	1. Sınıf	96	9,697	3,963		
	2. Sınıf	45	9,555	4,202		
Yaşam Biçimi	3. Sınıf	50	10,940	3,235	1,534	,206
	4. Sınıf	65	9,969	3,071		
	Toplam	256	9,984	3,677		
	1. Sınıf	96	45,218	15,023		
	2. Sınıf	45	46,377	17,314		
Toplam	3. Sınıf	50	51,520	11,565	2,217	,087
Metaverse Ölçeği	4. Sınıf	65	47,846	12,799		
	Toplam	256	47,320	14,421		

p<.05

Tablo 24'te görüldüğü gibi, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 25. Metaverse Ölçeği ve Alt Boyutları Puanlarının Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

		<i>n, x ve s.s. Değerleri</i>			<i>Anova Sonuçları</i>	
Ölçek	Sosyal medya kullanımı (g/s)	n	X	s.s	F	P
Teknoloji	3 ve altı Saat	124	22,137	7,796	,479	,620
	4-6 Saat	90	23,177	7,610		
	7 ve üzeri saat	42	22,500	7,529		
	Toplam	256	22,562	7,672		
Dijitalleşme	3 ve altı Saat	124	9,040	3,490	2,863	,045*

	4-6 Saat	90	9,466	3,535		
	7 ve üzeri saat	42	7,904	3,455		
	Toplam	256	9,003	3,526		
Sosyal	3 ve altı Saat	124	5,991	2,821		
	4-6 Saat	90	5,800	2,809	1,757	,175
	7 ve üzeri saat	42	5,047	2,887		
	Toplam	256	5,769	2,836		
Yaşam Biçimi	3 ve altı Saat	124	9,790	3,694		
	4-6 Saat	90	10,211	3,636	,354	,702
	7 ve üzeri saat	42	10,071	3,770		
	Toplam	256	9,984	3,677		
Toplam Metaverse Ölçeği	3 ve altı Saat	124	46,959	14,129		
	4-6 Saat	90	48,655	14,886	,749	,474
	7 ve üzeri saat	42	45,523	14,353		
	Toplam	256	47,320	14,421		

p<.05

Tablo 25'te görüldüğü gibi, metaverse ölçeği ve alt boyutları puanlarının katılımcıların sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır. Metaverse ölçeği alt boyutlarından dijitalleşme puanlarında sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($F=2,863$; $p=,045$). 4-6 saat sosyal medya kullanan katılımcıların diğer katılımcılara göre metaverse ölçeği alt boyutlarından dijitalleşmeyi daha fazla kullanmaktadır. Yani bu katılımcılar metaverse'te dijitalleşmeyi daha fazla takip etmektedir diyebiliriz. Metaverse ölçeği toplam puan ve diğer alt boyutları puanlarının ise sosyal medya kullanımı (g/s) değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu işlemin ardından ANOVA sonrası belirlenen anlamlı farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek üzere tamamlayıcı post-hoc (gabriel) analiz teknikleri kullanılmıştır.

Tablo 26. İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Metaverse Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi İçin Yapılan Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

<i>*P<0.05 seviyesinde anlamlı</i> <i>**P<0.01seviyesinde anlamlı</i>		Toplam İBÖ	Toplam STÖ	Eğitsel Taktikler	Araçsal Taktikler	Sosyal Taktikler	Entelektüel Taktikler	Politik Taktikler	Toplam MÖ	Teknoloji	Dijitalleşme	Sosyal	Yaşam Biçimi
Toplam İBÖ	R	1											
	P												
Toplam STÖ	R	,013	1										
	P	,836											
Eğitsel Taktikler	R	-,036	,784**	1									
	P	,567	,000										
Araçsal Taktikler	R	,040	,748**	,465**	1								
	P	,523	,000	,000									
Sosyal Taktikler	R	-,010	,682**	,286**	,312**	1							
	P	,875	,000	,000	,000								
Entelektüel Taktikler	R	-,012	,634**	,535**	,406**	,307**	1						
	P	,846	,000	,000	,000	,000							
Politik Taktikler	R	,112	,324**	,051	,144*	,181**	,050	1					
	P	,074	,000	,414	,021	,004	,427						
Toplam MÖ	R	,043	,337**	,266**	,257**	,259**	,271**	-,007	1				
	P	,497	,000	,000	,000	,000	,000	,916					
Teknoloji	R	,088	,310**	,277**	,218**	,234**	,249**	-,045	,933**	1			
	P	,161	,000	,000	,000	,000	,000	,477	,000				
Dijitalleşme	R	,051	,251**	,141*	,207**	,159*	,209**	,167**	,702**	,534**	1		
	P	,415	,000	,024	,001	,011	,001	,007	,000	,000			
Sosyal	R	-,038	,268**	,195**	,200**	,215**	,183**	,048	,658**	,486**	,385**	1	
	P	,546	,000	,002	,001	,001	,003	,440	,000	,000	,000		
Yaşam Biçimi	R	-,036	,229**	,178**	,199**	,209**	,200**	-,130*	,796**	,684**	,381**	,425**	1
	P	,566	,000	,004	,001	,001	,001	,037	,000	,000	,000	,000	

Tablo 26’da görüleceği üzere katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Sosyalleşme Taktikleri Ölçeği ve Metaverse Ölçeği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi İçin Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır.

İncelemeler sonucunda:

İnternet bağımlılığı ölçeği ve sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji ile istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü; dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçiminde ise yine istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında ise istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Metaverse ölçeği alt boyutlarından yaşam biçimi ile sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından politik taktikler arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. TARTIŞMA

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı ve sosyalleşme arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

5.1.1. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğine Ait Tartışma

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre internet bağımlılığı üzerine yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların kadın veya erkek olmaları internet bağımlılıklarını belirlemede etkili değildir. Yapılan literatür taraması ile internet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında çalışmamızla aynı paralellikte olan çalışmalara rastlanılmıştır. Bu çalışmalar tıpkı bizim çalışmamız da olduğu gibi cinsiyet değişkenine göre erkekler ile kadınlar arasında internet bağımlılıklarında farklılık olmadığını göstermekte. (Eroğlu ve Bayraktar 2017) Bu durumun gelişen teknoloji ile son dönemler de internete olan ulaşımın kolaylaşması, kişilerin özel bilgisayarlara sahip olma oranlarının artması ve cep telefonlarından internete ulaşımın artması ile açıklanabilir. Öte yandan çalışmamızdan farklı olarak internet bağımlılığı hususunda erkeklerin bağımlılığının kadınlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar da görülmekte. (Derin ve Bilge 2016; Tetik 2015; Durmuş vd. 2018) Bu durumun özellikle ataeril toplumlar da erkeklerin yetiştirilme tarzından kaynaklandığı ve bununla birlikte erkekler ile kadınların zihinsel ve kalıtsal farklılıkların bu sonucun nedenlerinden olduğu düşünülmekte. Bizim çalışmamızda ulaştığımız sonuç ile literatürdeki çalışmada ulaştığımız sonucun farklı olması çalışılan gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin öğretim türüne göre internet bağımlılığı üzerine yapılan t testi sonuçlarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların öğretim türlerinin 1. Öğretim veya 2. Öğretim türünden olması internet bağımlılıklarını belirleme de etkili değildir. Bu durumun gelişen teknoloji ile birlikte internet kullanımının özellikle cep telefonların da

artmasından dolayı öğrencilerin her saat diliminde internete rahat bir şekilde ulaşmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Yani 1. Öğretim öğrencileri ile 2. Öğretim öğrencileri her ne kadar farklı zamanlarda eğitim alsalarda internete neredeyse aynı şekillerde ulaşabilmektedirler diyebiliriz. Çalışmamızın bu kısmında yaptığımız literatür taramasında bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların yaşları internet bağımlılıkları üzerinde bir etki sağlamamıştır. Bu durumun nedenlerine baktığımız zaman çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin yaşlarının birbirlerine olan yakınlığı(bu yakınlık çalışmamızdaki öğrenciler gibi 18-22 yaş aralığında olan öğrencilerin bu yaş aralığında internet bağımlılıkları üzerinde anlamlı farklılık tespit edilmediğini göstermekte), kullandıkları teknolojik aletlerin benzerliği(cep telefonu, bilgisayar vs), gelişen teknoloji ile hemen her yaş insanın internete ulaşabilmesi olarak düşünülebilir. Literatür taraması ile yapılan araştırmalara bakıldığında 18-24 yaş arasındaki gençlerin internet kullanımının daha yoğun olduğunu göstermekte. (Karasu vd. 2017; Kanat 2020) Bunun sebepleri olarak bu yaştaki gençlerin eğitim ve akademik durumlarının yaşamlarının gerekli bir parçası haline gelen bilgisayar ve internet kullanımlarının yetişkinlere oranla daha fazla olduğu düşünülmekte. Bizim çalışmamız ile literatürde ki çalışmaların bazı farklılık göstermesi, çalışma gruplarının farklı olmasından ve çalışmalara katılan katılımcıların yaş düzeylerinin farklı olmasından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların köy-kasaba, ilçe merkezi, il merkezinde yaşıyor olmaları internet bağımlılıklarına bir etkide bulunmamıştır. Bu sonucun nedenlerine baktığımız zaman çalışmamızda köy-kasabada yaşayan öğrenci sayısının az olması, katılımcıların üniversite okumak için il merkezlerinde dönem dönem yaşıyor olmaları ve artık internet ulaşımının hemen her yere yayılmış olması olarak gösterilebilir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın 4. sınıf öğrencileri lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Yani 4. Sınıf öğrencilerinin diğer sınıflara göre internet bağımlılıklarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun ilköğretim ve ortaokul öğrencilerine göre üniversite öğrencilerinde yaş arttıkça internet bağımlılığının artmasıyla ilgili olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. (Karaçor 2018) Çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin büyük kısmının 18 yaş ve üzeri olduğu görülmekte ve bu öğrencilerin büyük kısmı 4. Sınıf öğrencileridir. Literatür taraması ile yapılan araştırmalara bakıldığında da yaş aralığı son sınıf öğrencilerine yakın kişilerin yani 18-24 yaş arasındaki gençlerin internet kullanımının daha yoğun olduğunu göstermekte. (Karasu vd. 2017; Kanat 2020)

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım değişkenine göre internet bağımlılığı ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın sosyal medyayı 7 saat ve üzerinde kullanan katılımcıların lehine daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani sosyal medya kullanım süresi 7 saat ve üzeri olan katılımcıların bağımlılık oranı en yüksek seviyede iken 3 saat ve altı sosyal medya kullanım süresi olanların bağımlılıkları en az seviyededir. Bu sonuçlara bakıldığında da sosyal medya kullanım sıklığının artması ile internet bağımlılığının arttığı görülmüştür. Literatür taramasına baktığımız zaman çalışmamızda ki bu sonuçla aynı paralellikte olup sosyal medya kullanım sıklığının artması durumunda internet bağımlılığının arttığını gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. (Derin ve Bilge 2016; Gökçearslan ve Günbatır 2012)

5.1.2. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Taktikleri Ölçeğine Ait Tartışma

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların kadın veya erkek olmaları kullandıkları sosyalleşme taktiklerini belirlemede etkili değildir.

Literatür taraması yapıldığında çalışmamızla paralellik gösteren çalışmaların olduğu da görülmüştür. (Gürtekin 2019; Kılıç 2020)

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği politik taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre kız öğrenciler ile erkek öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede politik taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin öğretim türüne göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan t testi sonuçlarına göre araçsal taktikler alt

boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilirken toplam puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir. İstatistiksel olarak anlamlı farkın tespit edildiği araçsal taktikler alt boyutunun 2. öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmüştür. Yani 2. öğretim öğrencilerinin üniversite düzenine ve kurallarına uyumlu olabilmek için daha pratik ve uygulamaya dayalı davranışlar sergiledikleri ve aynı zamanda bu süreçte informal ortamları tercih ettikleri söylenebilir. Literatür taraması yapıldığında çalışmamızla aynı paralellikte olmayan bir çalışmaya rastlanılmıştır. Bu çalışmaya göre ise sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından yalnızca sosyal taktikler boyutunda 1. öğretim öğrencileri lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Bu farkın 1. öğretim öğrencilerinin ders dışı zamanlarını kampüste olan sosyal etkinliklere daha fazla katılmalarından kaynaklandığı düşünülmekte. (Özkan 2011) Bizim çalışmamızda ulaştığımız bu sonuç ile literatürdeki bir çalışmada ulaştığımız sonucun farklı olması çalışılan gruplar arasındaki farklılıktan kaynaklanıyor olabilir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre 1. öğretim öğrencileri ile 2. öğretim öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre 1. öğretim öğrencileri ile 2. öğretim öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre 1. öğretim öğrencileri ile 2. öğretim öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği politik taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre 1. öğretim öğrencileri ile 2. öğretim öğrencileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede politik taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin yaşları sosyalleşme taktikleri üzerinde etkili olmamıştır. Yapılan literatür taramasında çalışmamızla paralellik gösterip yaş değişkeninin sosyalleşme taktikleri üzerinde bir farklılığa sebep olmadığını gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. (Erdimez 2016; Akpınar 2010)Yapılan bir diğer literatür taraması ile çalışmamızdan farklı olarak yaş değişkeninin sosyalleşme taktiklerinin alt boyutlarından olan politik taktikler üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık ile 18-21 yaş arasında olan öğrencilerin politik taktikler üzerine olan düşünceleri, 22-25 yaş aralığında bulunan öğrencilerin politik taktikler üzerine olan düşüncelerine göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir. (Gürtekin 2019) Ulaşılan bu sonuç ile bizim çalışmamız arasında ulaşılan sonuçların farklılık göstermesinde çalışmaların yapıldığı gruplar arasındaki farktan söz edebiliriz.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği politik taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede politik taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer değişkenine göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre toplam puanlarında yaşadıkları yer ile sosyalleşme ölçeği arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yani çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşadığı bölgenin il-ilçe-kasaba-köy oluşu sosyalleşme taktikleri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızla yayılması, ulaşım imkanlarının iyileşmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi, internetin köylerde dahi hizmete sunulması, cep telefonu, tablet, bilgisayar gibi teknolojik aletlerin toplumun çoğunluğu tarafından kullanılması ve köyde yaşayan nüfusun çok düşük olması gibi nedenler üniversite öğrencilerinin sosyalleşme taktiklerini kullanmaları ile yaşadıkları yer arasında anlamlı farklılık bulunamamasını sağlamış olabilir. Çalışmamızın bu kısmı ile ilgili yapılan literatür taramasında ise bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşadıkları yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin

çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği politik taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede politik taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi(ANOVA) sonuçlarına göre sosyalleşme taktikleri toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından olan politik taktikler ile sınıf değişkeni arasında 4. sınıflar lehine daha yüksek olduğunu ve diğer sınıflara göre 4. sınıfların politik taktikleri daha fazla kullandıklarını söyleyebiliriz. Bunun nedenlerine baktığımız zaman 4. Sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı yaşadıklarından sosyalleşmekten uzaklaşıp politik sebeplere yoğunlaşmaları olma ihtimali

düşünülmekte. Literatür taraması ile çalışmamızda ki bu sonuçla paralellik gösteren çalışmalara rastlanılmıştır. (Gürtekin 2019) Yine yaptığımız literatür taraması ile bazı sonuçların çalışmamızın aksine sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından araçsal taktikler ve entelektüel taktikler açısından üst kademedeki olan öğrencilerin alt kademedeki olan öğrencilere göre olumlu yönden anlamlı farklılığa rastlanırken diğer alt boyutlarda anlamlı farklılığa rastlanmamışlardır. (Özkan 2011) Çalışmalar arasında oluşan bu farklı sonuçların çalışmalara katılan üniversite öğrencileri arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede entelektüel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım değişkenine göre sosyalleşme taktikleri ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans

analizi(ANOVA) sonuçlarına göre sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanlarında sosyal medya kullanımı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından entelektüel taktik puanlarının ise sosyal medya kullanımı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Yani 3 saat ve altında sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin entelektüel taktikleri daha fazla kullandıkları söylenebilir. Bu durumun sebeplerine baktığımız zaman çalışmamıza katılan diğer üniversite öğrencilerine göre daha az yani 3 saat ve altında sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin daha fazla kitap okumak, araştırma yapmak, kişisel gelişimlerini sağlamak ve kendilerini gerçekleştirmeye yönelik davranışlar sergilemek gibi sebeplerinden kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmamızın bu kısmı ile ilgili yapılan literatür taramasında bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede eğitsel taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım süreleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede araçsal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım süreleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede sosyal taktikler alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım süreleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği politik taktikler alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım süreleri değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre sosyalleşmede politik taktikler alt boyutuna

ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım süreleri değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

5.1.3. Araştırmaya Katılan Üniversite Öğrencilerinin Metaverse Ölçeğine Ait Tartışma

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyet değişkenine göre metaverse ölçeği üzerine yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların kadın veya erkek olmaları metaverse farkındalıklarını belirlemede etkili değildir. Yapılan literatür taramasında çalışmamızda ulaşılan sonuçla paralellik gösteren bir çalışmaya rastlanılmıştır. (Turan vd. 2023) Yapılan bir başka literatür taraması sonucuna göre ise çalışmamızda ulaştığımız sonuçtan farklı olarak metaverse alt boyutlarından olan dijitalleşme boyutunda erkek katılımcılar lehine anlamlı bir sonuca ulaşmışlardır. (Savaş vd. 2022) Ulaşılan çalışmalar arasındaki bu farklı sonuçların çalışmalara katılan katılımcılar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan

öğrencilerin düşünceleri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin öğretim türüne göre metaverse ölçeği üzerine yapılan t testi sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemişken metaverse ölçeği alt boyutlarından olan dijitalleşme alt boyut puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın 1. Öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmektedir. Bu fark, 1. Öğretim öğrencilerinin gündüz saatlerinde dersleriyle meşgul olmaları ve bu durumun onlara daha fazla zaman kazandırdığı, kazanılan bu zamanlarda teknolojiye daha fazla vakit buldukları düşüncesinden kaynaklanabilir. Çalışmamızın bu kısmı ile ilgili yapılan literatür taramasında bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin öğretim türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim türü değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin öğretim türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim türü değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin öğretim türü değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile öğretim türü değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş değişkenine göre metaverse ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların yaşları metaverse farkındalıklarını belirlemede etkili değildir. Yapılan literatür

taraması ile ulaşılan bir çalışmada bizim çalışmamızdan farklı olarak 20 yaşından küçük katılımcıların diğer yaş gruplarına göre metaverse teknolojisi ile daha ilgili oldukları görülürken yaş ilerledikçe metaverse bilgisine sahip olduklarını söyleyen kişi sayısında azalma olduğu görülmüştür(Aburbeian 2022). Bu çalışmalarda ulaşılan farklı sonuçların çalışmalara katılım sağlayan katılımcılar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları yer değişkenine göre metaverse ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemişken metaverse ölçeği alt boyutlarından olan yaşam biçimi alt boyut puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farkın il merkezinde yaşayanların lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İl merkezinde yaşayan katılımcıların diğer merkezlerde yaşayan katılımcılara göre bilgiye, teknolojiye ve yaşam ile ilgili diğer

gelişmelere daha rahat ulaşabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Yapılan literatür taramasında çalışmamızın bu kısmı ile ilgili bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin yaşanan yer değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile yaşanan yer değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sınıf değişkenine göre metaverse ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yani katılımcıların bulundukları sınıf düzeyi metaverse farkındalıklarını belirlemede etkili değildir. Yapılan literatür taraması sonucu çalışmamızla aynı paralellikte olan çalışmalara rastlanılmıştır. (Savaş ve vd. 2022)

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse

ölçeği dijitalleşme alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sınıf değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım değişkenine göre metaverse ölçeği üzerine yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçlarına bakıldığında toplam puanlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmemişken metaverse ölçeği alt boyutlarından olan dijitalleşme alt boyut puanında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu fark 4-6 saat sosyal medya kullanan katılımcıların diğer katılımcılara göre metaverse ölçeği alt boyutlarından dijitalleşmeyi daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Yani bu katılımcılar metaverse’te dijitalleşmeyi daha fazla takip etmektedir diyebiliriz. Bu durum, sosyal medyada geçirilen süre arttıkça metaverse hakkında ulaşılabilen ve karşılaşılan bilgi düzeyinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir. Yapılan literatür taramasında çalışmamızla aynı paralellikte olan çalışmaların olduğu tespit edilmiştir. (Çakır vd. 2022) Bazı çalışmalarda ise çalışmamızda ulaştığımız sonuçtan farklı olarak kullanılan günlük internet süresinin katılımcıların metaverse farkındalık düzeyi üzerinde farklılık oluşturmadığını göstermektedir. (Savaş vd. 2022)

Metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği teknoloji alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği sosyal alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin görüşlere göre öğrencilerin sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna göre metaverse ölçeği yaşam biçimi alt boyutuna ilişkin çalışmaya katılan öğrencilerin düşünceleri ile sosyal medya kullanım değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Katılımcıların internet bağımlılığı ölçeği ile sosyalleşme taktikleri ölçeği ve metaverse ölçeği arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan pearson korelasyon testi sonuçlarına ait tartışma;

İnternet bağımlılığı ölçeği ve sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemiştir.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça metaverse farkındalık puanlarının orta düzeyde arttığı görülmüştür.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji ile istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü; dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçiminde ise yine istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça, metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji alt boyutu puanlarının orta düzeyde arttığı, metaverse ölçeği alt boyutlarından olan dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçimi alt boyutlarında ise düşük düzeyde artış olduğu görülmüştür

Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında ise istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça metaverse farkındalıkları da düşük düzeyde artış göstermiştir. Metaverse ölçeği alt boyutlarından yaşam biçimi ile sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından politik taktikler arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme alt boyutlarından olan politik taktikleri kullanma puanları arttıkça metaverse alt boyutlarından olan yaşam biçimi puanlarının azaldığı görülmüştür.

5.2. SONUÇ

Yapılan çalışmada üniversite öğrencilerinin metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı ve sosyalleşme arasındaki ilişkinin incelenmesi için kişisel bilgi formu uygulanarak cinsiyet, yaş, sınıf, öğretim türü, yaşanan yer ve sosyal medya kullanım süresi gibi demografik bilgiler istenmiştir. Ayrıca yapılan anketler sonucu öğrencilerin internet bağımlılıklarının ne düzeyde olduğu saptanmış, katılımcıların sosyalleşme taktiklerini ne düzeyde kullandıkları öğrenilmiş ve metaverse farkındalıklarının düzeyleri tespit edilmiştir. Çalışmaya yaşları 18-22+ arasında değişen, 147'si erkek 109'u kadın olmak üzere toplam 256 öğrenci katılmıştır.

İnternet bağımlılığı ölçeği sonuçlarına bakıldığında da cinsiyet, öğretim türü, yaş, yaşanan yer, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görünmezken, sınıf ve sosyal medya kullanım değişkenlerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farklılığın tespit edildiği sınıf değişkenine baktığımız zaman bu farklılığın 4. Sınıf öğrencilerinin lehine olduğu tespit edilmiştir. Bunun nedeninin 1. Sınıf öğrencilerinin sosyal aktivitelere katılımlarının fazla olması ve son sınıf öğrencilerinin ise gelecek kaygısı ile birlikte internete daha fazla yoğunlaşmaları, yaş ilerledikçe internete olan bağlılığın artması olarak düşünülmekte. Anlamlı farklılığın tespit edildiği bir diğer değişken olan sosyal medya kullanım değişkenine baktığımız zaman bu farkın sosyal medyayı 7 saat ve üzerinde kullanan katılımcıların lehine, 3 saat sosyal medya kullanan katılımcılara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak sosyal medya kullanım sıklığının bağımlılığı arttırdığı yönünde olabileceği düşünülmekte.

Sosyalleşme taktikleri ölçeği sonuçlarına bakıldığında da cinsiyet, yaş, yaşanan yer değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görünmezken, öğretim türü, sınıf ve sosyal medya kullanım değişkenlerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farkın tespit edildiği öğretim türü değişkeni, sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından olan araçsal taktikler alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın 2. öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak 2. öğretim öğrencilerinin üniversite düzenine ve kurallarına uyumlu olabilmek için daha pratik ve uygulamaya dayalı davranışlar sergiledikleri ve aynı zamanda bu süreçte informal ortamları tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Anlamlı farkın tespit edildiği sınıf değişkeni, sosyalleşme taktikleri alt

boyutlarından olan politik taktikler alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın 4. sınıflar lehine daha yüksek olduğunu ve diğer sınıflara göre 4. sınıfların politik taktikleri daha fazla kullandıklarını söyleyebiliriz. Bunun nedenlerine baktığımız zaman 4. Sınıf öğrencilerinin gelecek kaygısı yaşadıklarından sosyalleşmekten uzaklaşıp politik sebeplere yoğunlaştıkları düşünülmekte. Anlamlı farkın tespit edildiği bir diğer değişken olan sosyal medya kullanım değişkeni, sosyalleşme taktikleri alt boyutlarından olan entelektüel taktikler alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın sosyal medyayı 3 saat ve altında kullanan öğrenciler lehine olduğu görülmüştür. Sosyal medyayı 3 saat ve altında kullanan üniversite öğrencilerinin entelektüel taktikleri daha fazla kullandıkları söylenebilir. Bu durumun sebeplerine baktığımız zaman çalışmamıza katılan diğer üniversite öğrencilerine göre daha az yani 3 saat ve altında sosyal medya kullanan üniversite öğrencilerinin gün içerisinde de daha fazla zamanlarının olduğu ve bu zamanlarda daha fazla kitap okumak, araştırma yapmak, kişisel gelişimlerini sağlamak ve kendilerini gerçekleştirmeye yönelik davranışlar sergilemek gibi sebeplerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Metaverse ölçeği sonuçlarına göre cinsiyet, yaş, sınıf, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık görünmezken, öğretim türü, yaşanan yer ve sosyal medya kullanım değişkenlerinde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Anlamlı farkın tespit edildiği öğretim türü değişkeni, metaverse ölçeği alt boyutlarından olan dijitalleşme alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın 1. öğretim öğrencileri lehine yüksek olduğu görülmüştür. Bunun nedeni olarak 1. öğretim öğrencilerinin gündüz saatlerinde dersleriyle meşgul olmaları ve bu durumun onlara daha fazla zaman kazandırdığı, kazanılan bu zamanlarda teknolojiye daha fazla vakit buldukları düşüncesinden kaynaklanabilir. Anlamlı farkın tespit edildiği yaşanan yer değişkeni, metaverse ölçeği alt boyutlarından olan yaşam biçimi alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın il merkezinde yaşayanların lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. İl merkezinde yaşayan katılımcıların diğer merkezlerde yaşayan katılımcılara göre bilgiye, teknolojiye ve yaşam ile ilgili diğer gelişmelere daha rahat ulaşabilmelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Anlamlı farkın tespit edildiği bir diğer değişken olan sosyal medya kullanım değişkeni, metaverse ölçeği alt boyutlarından olan

dijitalleşme alt boyutu üzerinde istatistiksel olarak anlamlı fark olarak bulunmuştur. Bu farkın sosyal medyayı 4-6 saat kullanan katılımcılar lehine daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu fark 4-6 saat sosyal medya kullanan katılımcıların diğer katılımcılara göre metaverse ölçeği alt boyutlarından dijitalleşmeyi daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Bunun nedenlerine baktığımız zaman bu katılımcıların metaversete dijitalleşmeyi daha fazla takip etmektedir diyebiliriz. Bu durum, sosyal medyada geçirilen süre arttıkça metaverse hakkında ulaşılabilen ve karşılaşılan bilgi düzeyinin de arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Katılımcıların internet bağımlılığı ölçeği ile sosyalleşme taktikleri ölçeği ve metaverse ölçeği arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan pearson korelasyon testi sonuçlarına baktığımız zaman internet bağımlılığı ölçeği ve sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemiştir. Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça metaverse farkındalık puanlarının orta düzeyde arttığı görülmüştür. Sosyalleşme taktiklerini kullanan üniversite öğrencilerinin daha fazla metaverse kavramına maruz kaldığından böyle bir sonuca ulaşmış olabileceği düşünülmektedir. Sosyalleşme taktikleri ölçeği toplam puanları ile metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji ile istatistiksel olarak anlamlı orta düzeyde pozitif yönlü; dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçiminde ise yine istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça, metaverse ölçeği alt boyutlarından teknoloji alt boyutu puanlarının orta düzeyde arttığı, metaverse ölçeği alt boyutlarından olan dijitalleşme, sosyal ve yaşam biçimi alt boyutlarında ise düşük düzeyde artış olduğu görülmüştür. Yine bunun nedeninin üniversite öğrencilerinin sosyalleşme taktiklerini kullanırken metaverse kavramıyla daha fazla karşılaşmış olmalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında ise istatistiksel olarak düşük düzeyde pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme puanları arttıkça metaverse farkındalıkları da düşük düzeyde artış göstermiştir. Metaverse ölçeği alt

boyutlarından yaşam biçimi ile sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutlarından politik taktikler arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde negatif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Yani çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme alt boyutlarından olan politik taktikleri kullanma puanları arttıkça metaverse alt boyutlarından olan yaşam biçimi puanlarının azaldığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin politik taktikleri kullanıp siyasal etkinliklere katılım sağlarken metaverse kavramıyla karşılaşmamış olmaları ve yaşam biçimlerini metaverse özelinde şekillendirmemiş olmaları olarak düşünülebilir.

5.3. ÖNERİLER

Çalışmamızdan elde edilen veriler ışığında yapılacak araştırmalara yönelik şu önerilerde bulunulabilir:

➤ Yeni teknolojik gelişmelerin öncelikle üniversite öğrencilerinin ilgi odağında olması teknolojik gelişmelere yönelik farkındalıklarının birçok farklı şekillerde yükseltilmesi gerektiği anlamına gelmektedir. Buna binaen çalışmamızda ulaştığımız sosyalleşme taktikleri puanlarının yükselmesiyle metaverse ölçeği puanlarının yükselmesi arasında pozitif yönde ilişkinin olduğu da göz önüne alındığında metaverse kavramıyla ilgili okullarda uygulanacak sosyal etkinlikler ve yeni ders içeriklerinin planlanması önerilebilir.

➤ Çalışmamızda sosyal medya kullanım süresi arttıkça internet bağımlılığının arttığı sonucuna ulaşılmıştı. İnternet bağımlılığının azaltılması için sosyal medyada geçirilen fazla sürenin azaltılabilmesine yönelik öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri için çeşitli sosyal, sanatsal ve spor etkinliklerine yönlendirilmeleri önerilebilir.

➤ Çalışmamıza katılan üniversite öğrencilerinin sosyalleşme alt boyutlarından olan politik taktikleri kullanma puanları arttıkça metaverse alt boyutlarından olan yaşam biçimi puanlarının azaldığı görülmüştü. Politik taktikleri kullanan üniversite öğrencilerinin metaverse farkındalıklarının artırılabilmesi için üniversite sosyal etkinliklerine katılımlarının artırılması önerilebilir.

➤ Çalışmamız neticesinde elde edilen bulgulara göre cinsiyet, yaş, öğretim türü, yaşanan yer, sınıf düzeyi ve sosyal medya kullanım süresi gibi demografik özelliklerin internet bağımlılığı ve sosyalleşme taktikleri ile metaverse farkındalıkları arasındaki ilişkiyi belli oranda yordadığı görülmüştür. Bu yüzden internet bağımlılığı ve sosyalleşme taktikleri ile metaverse farkındalıkları arasındaki ilişkinin farklı değişkenler ile ele alınması önerilebilir.

➤ Çalışmamız da internet bağımlılığı ölçeği ve sosyalleşme taktikleri ölçeği alt boyutları ile metaverse ölçeği alt boyutları arasında istatistiksel olarak bir ilişki tespit edilmemişti. Ağrı ilindeki Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencileriyle yapılan çalışmamızın bu sonucu başka okullarda farklı öğrencilerle internet bağımlılığı ve sosyalleşme taktikleri ile metaverse farkındalığı arasında bir ilişkinin olup olmadığına dair çalışmalarının yapılması önerilebilir.

➤ Üniversitelerde internet bağımlılığı ve sosyalleşme taktikleri ile metaverse farkındalıklarının geliştirilmesine yönelik, öğrenci ve akademisyenler ile birlikte üniversite-toplum işbirliği çerçevesinde sosyal, sanatsal ve spor etkinliklerine daha çok yer verilmesi önerilebilir.

➤ Günümüzde yaşanan hızlı sosyal ve teknolojik değişimler dikkate alındığında üniversite öğrencilerini internet bağımlılık düzeyleri, kullandıkları sosyalleşme taktikleri ve metaverse farkındalıklarının belirli aralıklarla incelenmesi önerilmektedir.

➤ Çalışmamız Ağrı ilindeki Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi öğrencileri ile sınırlıdır; metaverse farkındalığı ile internet bağımlılığı ve sosyalleşme arasındaki ilişkiye dair çalışmayı düşünen çalışmacıların daha kalabalık bir örneklem grubu oluşturmaları veya farklı illerde farklı üniversite öğrencileriyle çalışmalar yapmaları önerilebilir.

➤ Çalışmamız sonucunda elde edilen bulgular, sınırlılıklar ve öneriler dikkate alınıp değerlendirilerek, literatüre katkı sağlaması bakımından ek araştırmalarla desteklenmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Aburbeian, A. M., Owda, A. Y., ve Owda, M. (2022). A Technology Acceptance Model Survey of the Metaverse Prospects. *AI*, 3(2), 285–302. <https://doi.org/10.3390/ai3020018>
- Ağırman E., Barakalı, O. C. (2022). Finans Ve Finansal Hizmetlerin Geleceği: Metaverse. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 329-346. <https://doi.org/10.32523/aesear.994721>
- Akpınar, S. (2010). Spor Federasyonlarında Çalışanların, Sosyal Beceri, İş Doyumu ve Problem Çözme Yeterlilikleri Üzerine Bir Araştırma (Doktora tezi). Ankara Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Alman Federal Sağlık Bakanlığı. (2022). İnternet Bağımlılığı. <https://gesund.bund.de/tr/internet-bagimliliği#diger-bilgiler>
- Aziz, N. (2022). Metaverse Nedir: Kullanım Durumları ve Faydaları (What is Metaverse: Use Cases and Benefits). Invozone. <https://invozone.com/blog/metaverse-use-cases-benefits>
- Basu, T. (2022). Metaverse'de Taciz Problemi Ortaya Çıktı Bile (The metaverse has a groping problem already). *MIT Technology Review*. <https://www.technologyreview.com/2021/12/16/1041707/metaverse-groping-sexual-assault/>
- BBC News. (2020, April 24). Fortnite's Travis Scott Virtual Concert Watched by Millions. <https://www.bbc.com/news/technology-52410647>
- Bozkurt, Hasan ve Sahin, Serkan ve Zoroglu, Suleyman. (2016). “İnternet Bağımlılığı: Güncel Bir Gözden Geçirme.” *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6 (3) 235-247, DOI: 10.16899/ctd.66303.
- Bogler, R., ve Somech, A. (2002). Motives to study and socialization tactics among university students. *The Journal of Social Psychology*, 142(2), 233–248. <https://doi.org/10.1080/00224540209603849>
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri (11. baskı). Pegem Akademi.
- Çakır, Z., Gönen, M., ve Ceyhan, M. A. (2022). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Metaverse Farkındalıklarının İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 406–418. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.1179009>
- Çelik, R. (2022). Metaverse Nedir? Kavramsal Değerlendirme ve Genel Bakış. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 67-74.
- Çil, S. (Ed.). (2022). Dijital Demokrasi. İstanbul, Türkiye: Eğitim Yayınevi.

- Derin, S., ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluş Düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 35–51. <http://pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/104/428>
- Derin, S., ve Bilge, F. (2016). Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Öznel İyi Oluş Düzeyi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 6(46), 35–51. <http://pdrdergisi.org/index.php/pdr/article/view/104/428>
- Diaz, A. (2022, May 27). Metavers’de Rahatsız edici Taciz haberi: ‘Bu Bedava Bir Şov. *New York Post*. Retrieved from <https://nypost.com/2022/05/27/women-are-being-sexually-assaulted-in-the-metaverse/>
- Durmuş, H. , Günay, O., Yıldız, S., Timur, A., Balci, E., ve Karaca, S. (2018). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 383–389. <https://app.trdizin.gov.tr/makale/TWpnMk1qSTFOUT09/universite-ogrencilerinde-internet-bagimlilik-ve-universite-yasami-boyunca-degisimi>
- Durmuş, H., Günay, O., Yıldız, S., Timur, A., Balci, E., ve Karaca, S. (2018). Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı ve üniversite yaşamı boyunca değişimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 383–389. <https://doi.org/10.5455/apd.284153>
- Dutilleux, M., ve Chang, K. (2022). Metaverse Future Addiction Concerned For Human-Being. *International Multilingual Journal of Science and Technology*, 7(2), 4724-4732.
- Elassar, A. (2020, October 18). Joe Biden has his own island on 'Animal Crossing' where you can learn about his campaign. *CNN Business*. Retrieved from <https://edition.cnn.com/2020/10/18/business/biden-animal-crossing-island-trnd/index.html>
- Erdimez, A. (2016). *Beden Eğitimi Ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Sporla Sosyalleşme Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi (Yüksek lisans tezi)*. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Eroğlu, A. G., ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 184. <https://doi.org/10.24289/ijsser.270680>
- Eroğlu, A. G., ve Bayraktar, S. (2017). İnternet bağımlılığı ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(1), 184-194. <https://doi.org/10.24289/ijsser.270680>
- Euruni Business School. (2022). Metaverse Eğitimde Nasıl Kullanılabilir (How can The Metaverse be Used). Retrieved from <https://www.euruni.edu/blog/how-can-the-metaverse-be-used-in-education/>

- GamePower Network. (2022, April 26). Socializing in the Metaverse. Medium.com. Retrieved from <https://gamepower.medium.com/socializing-in-the-metaverse-913a7ce2505c>
- Göçen, A. (2022). Eğitim Bağlamında Metaverse. Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi, 6(1), 98-122.
- Gökçearsan, Ş., ve Günbatar, M. S. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı. Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi, 2(2).
- Gürtekin, A. (2019). Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Tutumları ile Sosyalleşme Taktikleri ve Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Hemmati, M. (2022). The Metaverse: An Urban Revolution Effect of the Metaverse on the Perceptions of Urban Audience. ResearchGate. <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.32701.96487>
- Kanat, H. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik Düzeyleri İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Master's thesis, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. <https://acikerisim.karabuk.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12647/1139>
- Kanat, H. , (2020), Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Yeterlik Düzeyleri İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük Üniversitesi.
- Karaboğa, M. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Bir Sosyalleşme Alanı Olarak Sosyal Medya Hakkındaki Görüşleri [University students' views on social media as a socialization area]. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 14(3), 912-936.
- Karaçor, F. (2018). Üniversite Öğrencilerinde İnternet ve Sosyal Medya Bağımlılığı İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Master's thesis, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <http://hdl.handle.net/11616/13299>
- Karaçor, F. , (2018), Üniversite Öğrencilerinde İnternet Ve Sosyal Medya Bağımlılığı İle Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Üsküdar Üniversitesi.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karasu, F. , Bayır B. , Çam H. (2017), Üniversite Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı İle Sosyal Destek Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 7, Sayı 17

- Karasu, F., Bayır, B., ve Çam, H. (2017). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(17), 33-52. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/402952>
- Keleş, M. (2020, April 13). Uzaktan Eğitim Platformlarının Avantajları ve Dezavantajları [Advantages and disadvantages of remote education platforms]. *Binbiriz*. <https://binbiriz.com/blog/uzaktan-egitim-platformlarinin-avantajlari-dezavantajlari>
- Kılıç, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinin Sosyalleşme Taktikleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişki (Yüksek lisans tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y., ve Ferda, A. (2016). Young internet bağımlılığı testi kısa formunun türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Derg.*, 17(1), 69-76.
- Metamandrill. (2022). Mark Zuckerberg metaverse; The full story of a new frontier. <https://metamandrill.com/mark-zuckerberg-metaverse/#:~:text=The%20Mark%20Zuckerberg%20metaverse%20emphasi,zes%20the%20potential%20for,spaces.%20Along%20with%20this%20freed,om%20comes%20social%20presence.>
- Mystakidis, S. (2022). Metaverse. *Encyclopedia*, 2(1), 486-497. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia2010031>
- Özkahveci, E., Ağaoğlu, B., ve Atay, M. (2022). Endüstri 5.0 Döneminde Metaverse (Kurgusal Evren)'ün Yeri [The place of Metaverse (Fictitious Universe) in Industry 5.0 Period]. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 8(50), 398-409.
- Özkan, C. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerini Yüksek Öğrenim Görmeye Yönelten Nedenler Ve Sosyalleşme Taktikleri (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkan, C. (2011). Eğitim Fakültesi Öğrencilerini Yüksek Öğrenim Görmeye Yönelten Nedenler ve Sosyalleşme Taktikleri: Mersin Üniversitesi Örneği [Master's thesis, Mersin University]. <https://acikarsiv.mersin.edu.tr/xmlui/handle/11403/320>
- Pasek, K. H., Goldstein, A. B., ve Reeve, S. A. (2022, February 14). A whole new world: Education meets the metaverse. *Brookings*. <https://www.brookings.edu/research/a-whole-new-world-education-meets-the-metaverse/>
- Purdy, M. (2022, April). Metaverse İş Dünyasını Nasıl Değiştirebilir [How the Metaverse Could Change Work]. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org/2022/04/how-the-metaverse-could-change-work>

- Reed, N., ve Joseff, K. (2022). Kids and the Metaverse: What Parents, Policymakers, and Companies Need to Know. In Metaverse White Paper. Common Sense Media. <https://www.common sense media.org/metaverse-white-paper>
- Savaş, B., Karababa, B., ve Turan, M. A. (2022). Metaverse Bilgi Düzeyi: Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmeni Adayları Üzerine Bir İncelenme. Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi. <https://doi.org/10.51538/İntjourexpysyc.1140511>
- Süleymanoğulları, M., Özdemir, A., Bayraktar, G., ve Vural, M. (2022). Metaverse ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması/Metaverse scale: Study of validity and reliability. Anatolia Sport Research, 3(1), 47-58. <http://dx.doi.org/10.29228/anatoliasr.25>.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2013). Using multivariate statistics (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Tabak, H. (2017). Sosyalleşme, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika [Socialization, International Relations and Foreign Policy]. In E. Efeğil (Ed.), Sosyolojik Unsurların Dış Politikaya Etkisi [The Effect of Sociological Elements on Foreign Policy] (pp. 175-206). Gündoğan Yayınları.
- Tetik, B. (2015). İnternet Bağımlılığı İle Dikkat Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Master's thesis, Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <http://hdl.handle.net/20.500.12605/20439>
- Tetik, B., (2015), İnternet Bağımlılığı İle Dikkat Süreçleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arel Üniversitesi.
- Turan, M., MaviBaş, M., Savaş, B. Ç., ve ÇetiN, H. (2023). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Metaverse Bilgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. The Online Journal of Recreation and Sport, 12(1), 25-42. <https://doi.org/10.22282/tojras.1201104>
- Türk Gül Dilek, D., ve Darı, A. B. (2022). Metaverse’de Bireyin Toplumsallaşma Süreci [Individual's socialization process in Metaverse]. Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 6(1), 278-297.
- Vatandaş, S. (2020). Sosyalleşme ve sosyalleşmenin sosyal medya mecrasındaki anlamsal ve işlevsel dönüşümü. Erciyes İletişim Dergisi. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.675531>
- Włodarczyk, M., Altstötter-Gleich, C., ve Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young’s Internet Addiction Test. Computers in Human Behavior, 29(3), 1212-1223. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.10.014>

Włodarczyk, M., Altstötter-Gleich, C., ve Brand, M. (2013). Validation and psychometric properties of a short version of Young's Internet Addiction Test. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 1212-1223.

Young, K. S. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery*. New York: John Wiley ve Sons.

Young, K. S. (1998). *Caught in the Net: How to Recognize the Signs of Internet Addiction and a Winning Strategy for Recovery*. New York, NY: John Wiley ve Sons.

Zimet, S. (2021, December 1). Metaverse'den gelebilecek üç inanılmaz fayda [Three amazing benefits that could come from the Metaverse]. Fee.org. <https://fee.org/articles/three-amazing-benefits-that-could-come-from-the-metaverse/>